

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν.ΗΜΑΘΙΑΣ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ (Ε.Μ.Ι.Π.Η.)

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2009 - ΕΤΟΣ Β' - ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 5 - ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

ΘΕΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΜΑΣ

«Οί άνθρωποι έχουν χάσει την επαφή τους με τον τόπο. Μου φαίνονται σά να έχουν πέσει από τον ουρανό, σά να τους έφεραν εδώ ύστερα από καμιά διεθνή συμφωνία... Φανερά δεν έχουν μνήμη προσωπική για τη γη τους. Και τό κακό φουντώνει ολοένα, ό μεγαλύτερος αριθμός που προοδεύει και γεμίζει τις πόλεις είναι σήμερα ένας συρφετός χωρίς παράδοση και χτυπημένος από γενική άμνησία. Αποτέλεσμα των πολέμων ή της ταραγμένης πολιτικής και οικονομικής μας ζωής τὰ τελευταία τριάντα χρόνια; Μπορεί.» γράφει ο Ζήσιμος Λορεντζάτος στο Γιώργο Σεφέρη στα 1951 και ο λόγος του μοιάζει να είναι προφητικός.

Σχεδόν εξήντα χρόνια πέρασαν από τότε και η ανάπτυξη του τόπου μας σ' αυτά,

φαίνεται πως επιβεβαιώνει το λόγο του. Τα χρόνια που ακολούθησαν της απελευθέρωσης της Βέροιας από τον Τουρκικό ζυγό, η Βέροια πορεύτηκε χωρίς προσωπική μνήμη και σεβασμό στην κληρονομιά της. Πως αλλιώς, να εξηγήσει κανείς την ευκολία με την οποία θάφτηκαν αρχαιότητες στα θεμέλια πολυκατοικιών, γκρεμίστηκαν περίφημα αρχοντικά χάριν της αντιπαροχής, καταστράφηκαν παλιές εκ-

κλησίες για ν' ανοίξουν δρόμοι. Σα να μην υπήρχε χώρος για να επεκταθεί!

Αλλά και πολλά από αυτά που δεν καταστράφηκαν υπέρ του κέρδους και της, κακώς εννοούμενης, ανάπτυξης, αφέθηκαν στο έλεος του χρόνου ή κλείστηκαν σε μουσεία, ξεκομμένα από τη λειτουργία της καθημερινής ζωής. Από την άλλη, η συζήτηση για την συντήρηση και αξιοποίηση

αυτής της κληρονομιάς, επικεντρώνεται κυρίως στην τουριστική, δηλαδή την εμπορική αξιοποίηση και όχι στην πνευματική αξιοποίηση και στον σεβασμό της ιστορικής αξίας. Άραγε, ο πολιτισμός, που κουβαλούν τούτα τα μνημεία, μας είναι τελείως ξένος ή ακόμα και εμπόδιο στον καινούργιο

τρόπο ζωής; Η απάντηση «Γι' αυτά πολεμήσαμε», του αγράμματος Μακρυγιάννη στους στρατιώτες που προσπάθησαν να πουλήσουν αρχαία αγάλματα, αλλά αποδείχθηκε πως, μάλλον, δεν είχε απήχηση τα χρόνια που ακολούθησαν.

Αντίθετα, στις μέρες μας φαίνεται πως υπάρχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 3

187η Επέτειος
Ολοκαυτώματος
Νάουσας
Ο Πανηγυρικός της Ημέρας
του **Αν. Καραμπατζού**
σελ. 4

Όταν ο μύθος
συναντάει την ιστορία
της **Ολ. Μπέτσα**
σελ. 5

Ο Βεροιώτης λόγιος
και δάσκαλος
Δημήτριος (1687 –
μέσα 18ου αι.) και
η σχέση του με τα
Ιεροσόλυμα και τις
Παραδουνάβιες
Ηγεμονίες
του **Αθ. Βουδούρη**
σελ. 6

Προσεγγίζοντας τις
φιλολογικές Μαρτυρίες
για την Αρχαία Βέροια
του **Δημ. Καρασάββα**
σελ. 8

«Auditorium –
Παύλειο Πολιτιστικό
Κέντρο Βέροιας»
Αναδρομή στην
ιστορία του κτιρίου
και του χώρου του
πρώην τεμένους
«Μενδρεσέ»
του **Θωμ. Γαβριηλίδη**
σελ. 10

ΦΟΡΕΙΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
Έκθεση Ζωγραφικής
της Χρυσούλας
Κωστοπούλου
με παραδοσιακές
φορεσιές της Ημαθίας
σελ. 15

**ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΦΥΛΛΟ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ
ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΧΟΡΗΓΙΑ ΤΟΥ κ. ΠΑΥΛΟΥ Δ. ΠΥΡΙΝΟΥ**

ΓΚΑΛΑΪΤΣΗΣ

Κουζίνας - Ντουλάπες - Πόρτες

Υπεύθυνος: Ηλίας Γκαλαϊτσής
www.galaitsis.gr

Γ. ΖΕΥΓΟΥ 4 (Προμηθέας) - ΒΕΡΟΙΑ
ΤΗΛ: 23310 63729 ΚΙΝ: 6948 297 794

Βασίλης
Κοτίδης

Παιδαγωγός Κυκλοφορίας Πανεπιστημίου Μακεδονίας

ΣΧΟΛΗ ΟΔΗΓΩΝ

ΒΕΡΜΙΟΥ 3 ΒΕΡΟΙΑ
(Πλ. Αγ. Αντωνίου)

ΤΗΛ. 23310 21070
ΚΙΝ. 6974 854885

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

• Όσοι επιθυμούν να γίνουν μέλη της «Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας» μπορούν να επικοινωνούν στα τηλέφωνα: **6909727284, 6937032437**

• Η αποστολή άρθρων, μελετών, επιστολών, σχολίων, προτάσεων, παρατηρήσεων κ.α. για δημοσίευση στα «ΧΡΟΝΙΚΑ», γίνεται τόσο στην ταχυδρομική διεύθυνση της Ε.Μ.Ι.Π.Η., όσο και στην ηλεκτρονική διεύθυνση **xronika_emipi@yahoo.gr** με την ένδειξη: Για τα «Χρονικά» (Τα άρθρα δεν θα πρέπει να ξεπερνούν τις 5 σελίδες Α4 με μονό διάστιχο και μέγεθος γραμματοσειράς 12 στ. Δημοσιεύματα ή άρθρα με επιστημονικό υπόβαθρο θα πρέπει να συνοδεύονται από παραπομπές και ενδεικτική βιβλιογραφία).

• Η έκδοση των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ» στηρίζεται αποκλειστικά σε συνδρομές μελών και φίλων της Ε.Μ.Ι.Π.Η., για τον λόγο αυτό, ζητούμε την οικονομική υποστήριξή σας. Για την προβολή της επιχείρησής σας μέσα από τις σελίδες των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ», καθώς και για τις χορηγίες σας υπέρ της έκδοσης του εντύπου, καλέστε στο **6909727284**

• Ο τραπεζικός λογαριασμός της Εταιρείας, όπου ο καθένας μπορεί να καταθέτει τις προσφορές του, είναι: **Eurobank 0026-0077-10-0101737618**

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΡΟΣ ΤΑ «ΧΡΟΝΙΚΑ» ΚΑΙ ΤΗΝ Ε.Μ.Ι.Π.Η.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΡΑΛΛΗΣ
ΠΡΑΣΑΚΑΚΗ 9
54622 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ

Θεσ/νίκη, 12-4-09

ΠΡΟΣ

Το Δ.Σ. της Εταιρείας Μελετών,
Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας,
Φυτεία Βέροιας

Κύριοι,

Καλή Ανάβαση και Καλή Ανάσταση.

Σας ευχαριστώ πολύ για την ευγενή αποστολή των «Χρονικών Ιστορίας και Πολιτισμού» του Νομού σας.

Η ίδρυση της Ε.Μ.Ι.Π.Η. και η έκδοση σχετικού εντύπου οργάνου ήταν κάτι που έλειπε από την πνευματική Βέροια. Στις ημέρες της παραμονής μου εκεί, 1971-1976, ούτε σκέψη υπήρχε, για μια παρόμοια έκδοση.

Είναι σήμερα ανάγκη, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή, να μη λησμονούμε την ιστορία των τόπων μας και των παραδόσεών μας. Η Ημαθία με τα πανάρχαια μνημεία της και την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της και την θρησκευτική της παράδοση, τρισχιλιετής και πλέον η παρουσία της, βρήκε στα πρόσωπά σας τους ερευνητές, μελετητές και λοιπούς επιστήμονες, που διακατέχονται από την καταγραφική ευαισθησία διάσωσης, ανάδειξης και διάδοσης της Ιστορίας της.

Σας αξίζουν θερμά συγχαρητήρια για το βαρύ και δύσκολο έργο που αναλάβατε και για το πλούσιο ενημερωτικό, χρήσιμο από ιστορικής πλευράς, μεθοδολογικό, καλαίσθητο έντυπό σας.

Θα ήθελα να δηλώσω την πλήρη ηθική μου συμπαράσταση. (...) Στοιχεία και εντυπώσεις θα ακολουθήσουν.

Εύχομαι καλή συνέχεια στην προσπάθειά σας.

Έρρωσθε ευδαιμονούντες.

Ευθύμιος Ράλλης

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ /50

ΠΡΟΣ

Εταιρεία Μελετών Ιστορίας
και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας
Αθήνα 14/4/2009

ΘΕΜΑ: Στρατιωτικός Τύπος

Σας γνωρίζουμε ότι κατόπιν εξέτασης, από την αρμόδια επιτροπή σύνταξης, του αιτήματος που μας αποστείλατε για δημοσίευση του οπτικού δίσκου με τίτλο «Ο Μακεδονικός Αγώνας στην Κεντρική Μακεδονία», ως ένθετο στη «Στρατιωτική Επιθεώρηση», που εκδίδεται από το ΓΕΣ, διαπιστώθηκε ότι περιέχει πληθώρα στοιχείων που προκύπτουν από την ενδελεχή ενασχόλησή σας με το υπόψη θέμα. (...)

Σας ευχαριστούμε πολύ για το ενδιαφέρον και την εμπιστοσύνη που επιδείξατε για τη δημοσίευση της εργασίας στο περιοδικό μας.

Υπ/γος Κων/νος Ζιαζιάς
Δ.Δ.Κ./ΓΕΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΡΜΑΓΓΕΛΟΣ
ΒΕΡΟΙΑ

ΠΡΟΣ

Το Περιοδικό Χρονικά
Ιστορίας & Πολιτισμού
Ν. Ημαθίας

Βέροια 4.5.2009

Κύριοι,

Προς επίλυση κάθε παρεξήγησης που μπορεί να προκλήθηκε εξαιτίας της ελλείψεως βιβλιογραφίας και παραπομπών στο άρθρο μου που δημοσιεύτηκε στο φύλλο 4 των «Χρονικών Ιστορίας & Πολιτισμού Ν. Ημαθίας», σας αναφέρω ότι αυτό αποτελούσε ακριβές απόσπασμα από την εργασία του κ. Θεοχάρη Παζάρα «Δυο τοιχογραφημένοι παλαιοχριστιανικοί τάφοι από τη Βέροια» το οποίο δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό «Μακεδονικά» 24 (1984), σ.σ. 234-245.

Με τιμή,

Νικόλαος Μαρμαγγελος

ΕΝΤΥΠΑ, ΥΛΙΚΟ και ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ Βιβλία

- Εμμανουήλ Βαλσαμίδης, Ψηφίδες, τόμοι 2 και 3, Νάουσα 2009.
- Παύλου Πυρινού, Βεροιώτικα Σημειώματα, Βέροια 2009 (345 αντίτυπα).
- Ι.Μ.Β.Ν.Κ., Προσωπογραφικά και Ιστορικά, Βέροια 2009.

Περιοδικά-Εφημερίδες-Έντυπα

- Εφημερίδα «Οι Καιροί», αρ. φ. 361-367
- Περιοδικό «Φίλιππος» (Ι.Α.Ε.Γ.Φ.), τχ. 62.
- Περιοδικό «Πέλκαν», Αρ. φ. 75.
- Περιοδικό «Ημαθίων» (Σύλλογος Βεροιώων Αθηνών) αρ. φ. 1-2.

Προσκλήσεις

- Παρουσίαση βιβλίου «Ψηφίδες», τόμοι 2 και 3 του Εμμανουήλ Βαλσαμίδη (Νάουσα 22/04/09).
- Δ.Κ. Βιβλιοθήκη Βέροιας: Εγκαίνια του παιδικού τμήματος «Μαγικά Κουτιά» από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Κάρολο Παπούλια (26/04/09).
- «Βιβλιομαγειρίες»: Εγκαίνια έκθεσης κοσμήματος της ΚΕΠΑ Βέροιας (Βέροια 17/05/09).
- Παρουσίαση του βιβλίου «Σκιές της πόλης» του Πάργου Λιόλιου (Θεσσαλονίκη 30/05/09).
- Χορευτική ομάδα Ι. Τσιαμήτρου, αποχαιρετιστήριο γλέντι (03/06/09).

ΧΡΟΝΙΚΑ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

Ιδιοκτησία

Εταιρεία Μελετών Ιστορίας
και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας

Εκδότης

Αθανάσιος Βουδούρης
(Πρόεδρος Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.)

Διευθυντής

Εμμανουήλ Ξυνάδας
(Πρόεδρος Επιτροπής «Χρονικών»)

Αρχισυνταξία -

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση

Νικόλαος Γ. Βουδούρης

Επιτροπή των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ»

Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας

Χαίδω Τζήκα - Μπατσαρά

Νικόλαος Γ. Βουδούρης

Ιωάννα Α. Ζιώγα

Αναστασία Γ. Ταναμπάση

Εκτύπωση

Ν.Καραμανλίδης & ΣΙΑ Ο.Ε.

Ν.Νικομήδεια Ημαθίας 23310 90234, 90339

Γραφεία

Α.Δ. Φυτείας Δοβρά Τ.Θ. 149, Τ.Κ. 59100

τηλ: 6909 727 084

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση
μέρους ή ακέραιων κειμένων,
αρκεί να αναφέρεται η πηγή

Τα επώνυμα άρθρα εκφράζουν
μόνο την άποψη του συντάκτη
του κειμένου

Η νέα Επιτροπή των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ»

Με την συμπλήρωση ενός χρόνου από την κυκλοφορία του τριμηνιαίου περιοδικού εντύπου - οργάνου της Ε.Μ.Ι.Π.Η., συγκλήθηκε η Επιτροπή των «Χρονικών» με σκοπό την συζήτηση θεμάτων που αφορούν την παραγωγή και διάδοση του εντύπου.

Ορίστηκε, επίσης, η νέα επιτροπή των «Χρονικών», καθώς και οι αρμοδιότητες κάθε μέλους της, ως εξής:

1. **Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας:** Πρόεδρος Επιτροπής - Διευθυντής των «Χρονικών».
2. **Χαίδω Τζήκα - Μπατσαρά:** Σύμβουλος έκδοσης και Επιμέλεια κειμένων.

3. **Νικόλαος Γ. Βουδούρης:** Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση.

4. **Ιωάννα Α. Ζιώγα:** Υπεύθυνη στήλης «Φορείς Ιστορίας & Πολιτισμού Ν. Ημαθίας».

5. **Αναστασία Γ. Ταναμπάση:** Υπεύθυνη στήλης «Βιβλιοπαρουσιάσεις».

Η επικοινωνία με την επιτροπή των «Χρονικών» για θέματα που αφορούν την παραγωγή και διάδοση του εντύπου, γίνεται μέσω της ηλεκτρονικής διεύθυνσης των «Χρονικών» **xronika_emipi@yahoo.gr**

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Από την Ε.Μ.Ι.Π.Η. γνωστοποιείται ότι το αφιέρωμα των «Χρονικών» του έτους 2009 θα φέρει τον γενικό τίτλο **"Η Ημαθία των περιηγητών"**.

Καλούνται τα μέλη της Ε.Μ.Ι.Π.Η. και οι αναγνώστες των «Χρονικών» που έχουν στοιχεία και επιθυμούν να συντάξουν σχετικό άρθρο, να επικοινωνήσουν με την Επιτροπή των «Χρονικών» στην Ηλεκτρονική Διεύθυνση **xronika_emipi@yahoo.gr** ή **emipi@ymail.com** και στο τηλέφωνο 6909727284.

Τα προς δημοσίευση άρθρα θα πρέπει να σταλούν στην ηλεκτρονική διεύθυνση των «Χρονικών» το αργότερο μέχρι την 20η Αυγούστου 2009.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ 1η ΣΕΛΙΔΑ

ανάδειξη και αξιοποίηση μνημείων ιστορικής σημασίας. Για παράδειγμα η μετατροπή του πρώην Ελληνικού Σχολείου σε Δημαρχείο της Βέροιας, του παλιού αλευρόμυλου του Στέργιου Μάρκου σε Βυζαντινό Μουσείο, παλαιών αρχοντικών εντός της Εβραϊκής συνοικίας σε εστίες πνεύματος και πολιτισμού, όπως το αρχοντικό Μπέκα, όπου στεγάζεται το Διεθνές Ινστιτούτο Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής, το αρχοντικό Αναστασίου, παλαιότερη οικία Εβραίου Ραβίνου, όπου σήμερα στεγάζονται τα Γ.Α.Κ. Ν. Ημαθίας του Υπουργείου Παιδείας κ.α.

Η Ε.Μ.Ι.Π.Η. στηρίζει κάθε παρόμοια προσπάθεια ανάδειξης μνημείων και δια αυτών της προώθησης του πολιτισμού. Άλλωστε, προσπάθειά της δεν είναι να αποσκοπεί μόνο σε μια ακαδημαϊκή σπουδή της ιστορίας και του πολιτισμού της ευρύτερης περιοχής της Ημαθίας, αλλά και να συντελέσει με όποια μέσα μπορεί ώστε να ανακτηθεί η «προσωπική μνήμη για τη γη μας», η επαφή και η αγάπη για τον τόπο μας και για ό,τι αυτός μας άφησε ως παρακαταθήκη.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Η Ε.Μ.Ι.Π.Η. ευχαριστεί τον κ. **Παύλο Δ.**

Πυρινό για την διάθεση των εσόδων από την πώληση των αντιτύπων του βιβλίου του

«Βεροιώτικα Σημειώματα»

υπέρ των σκοπών της Εταιρείας, καθώς και για την εν γένει προσφορά του.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Η Ε.Μ.Ι.Π.Η. ευχαριστεί την κα **Χάιδω Τζήκα-Μπασσαρά**, για την προσφορά αντιτύπων του συγγράμματός της με τίτλο

«Βέροια: Οδοιπορικό μέσα στην πόλη»,

καθώς και για την πολύτιμη προσφορά της στην έκδοση του παρόντος εντύπου.

ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ**ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ**

1. Στα «Μελετήματα Ημαθίας» δημοσιεύονται πρωτότυπες μελέτες για την αρχαιολογία, ιστορία, λαογραφία και γλωσσολογία, στην ελληνική γλώσσα.
2. Οι προς δημοσίευση μελέτες θα πρέπει να βασίζονται σε πρωτογενές αδημοσίευτο υλικό, εμπλουτισμένες με ανάλογη βιβλιογραφική τεκμηρίωση. Δεν παρέχεται η δυνατότητα αναδημοσίευσης αυτούσιων παλαιότερων μελετών, οι οποίες έχουν δημοσιευτεί στην ελληνική γλώσσα σε άλλα έντυπα ή περιοδικά.
3. Παρέχεται η δυνατότητα δημοσίευσης μελετών (παράλληλα πάντοτε με την ελληνική) και σε μετάφραση σε μία από τις εξής γλώσσες: Αγγλική, Γαλλική, Γερμανική, Ιταλική. Κατ' εξαίρεση γίνονται δεκτές και μελέτες δημοσιευμένες σε ξένη γλώσσα, μεταφρασμένες στην ελληνική, όταν αυτές παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ημαθία και την Μακεδονία.
4. Τα θέματα των μελετών που αποστέλλονται προς δημοσίευση, θα πρέπει να σχετίζονται αποκλειστικά με τους εξής τομείς και τις διάφορες παραμέτρους τους: αρχαιολογία, ιστορία, λαογραφία, γλωσσολογία.
5. Η θεματική των μελετών θα πρέπει να αφορά γεωγραφικά τη Μακεδονία, με ιδιαίτερη βαρύτητα σε θέματα της Ημαθίας. Σχετικές θεωρούνται και μελέτες που σχετίζονται με τη ζωή και τη δράση κατοίκων της Ημαθίας και της Μακεδονίας και σε άλλες περιοχές (π.χ. Βαλκανική, Ευρώπη, Μ. Ασία, Αφρική κ.λ.π.).
6. Οι μελέτες δημοσιεύονται στο μονοτονικό σύστημα. Παρέχεται η δυνατότητα παράθεσης πηγών, αποσπασμάτων κ.λ.π. και στο πολυτονικό.
7. Κάθε μελέτη θα πρέπει να συνοδεύεται από σύντομη περίληψη (όχι μεγαλύτερη από το 1/3 της μελέτης) σε μία από τις εξής γλώσσες: Αγγλική, Γαλλική, Γερμανική, Ιταλική.
8. Ο μέγιστος αριθμός των σελίδων των προς δημοσίευση μελετών, καθορίζεται στις 70 σελίδες.
9. Οι προς δημοσίευση μελέτες θα πρέπει να υποβάλλονται απαραίτητα σε ηλεκτρονική μορφή και εκτυπωμένες, στην ταχυδρομική διεύθυνση της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Ηλεκτρονικά, θα πρέπει επίσης, να αποστέλλονται οι εικόνες, χάρτες κ.λ.π. που συνοδεύουν το κείμενο, μαζί με τους σχετικούς υπότιτλους (λεζάντες). Το σχετικό οπτικό υλικό θα δημοσιεύεται στο τέλος κάθε μελέτης.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ & ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΑΡΘΡΩΝ

1. Οι προς δημοσίευση στα «Μελετήματα Ημαθίας» μελέτες συγκεντρώνονται από τα μέλη της συντακτικής επιτροπής. Ως ανώτατο χρονικό όριο για τη δημοσίευση μελετών στον τόμο του εκάστοτε έτους τίθεται η αποστολή τους μέχρι την 1η Αυγούστου.
 2. Οι μελέτες, αφού πρώτα κριθεί από τη συντακτική επιτροπή ότι εμπίπτουν στη θεματολογία του περιοδικού και ότι πληρούν τις απαραίτητες τεχνικές προϋποθέσεις, αποστέλλονται για την τελική αξιολόγηση στα μέλη της επιστημονικής επιτροπής. Η αξιολόγηση των μελετών θα πραγματοποιείται με τη μέθοδο του «τυφλού» συστήματος, δηλαδή τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής δε θα γνωρίζουν εκ των προτέρων των συγγραφέα της μελέτης.
 3. Τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής, αφού πρώτα συγκεντρωθούν οι προς εξέταση μελέτες, συνέρχονται σε μία συνεδρίαση κατά την οποία μοιράζονται (ανάλογα με την ειδικότητά τους) το υλικό και αποφασίζουν να τις αποστείλουν σε δύο «κριτές» (εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο), οι οποίοι θα εκφράσουν τις απόψεις τους συμπληρώνοντας μία φόρμα με τα απαραίτητα πεδία, προβαίνοντας παράλληλα στις σχετικές παρατηρήσεις.
 4. Η επιστημονική επιτροπή, έχοντας υπόψη της τη γνωμοδότηση των κριτών, κοινοποιεί στους συγγραφείς τα σχετικά αποτελέσματα, στέλνοντάς τους παράλληλα το κείμενο με τις σχετικές παρατηρήσεις.
 5. Τα προς δημοσίευση άρθρα θα αποστέλλονται στους συγγραφείς σε δύο δοκίμια (διαδοχικά) προς διόρθωση, κατά τη διαδικασία σελιδοποίησης του περιοδικού. Οι συγγραφείς θα πρέπει σε διάστημα λίγων ημερών να επιστρέψουν στη συντακτική επιτροπή τα διορθωμένα κείμενα.
- Η έκδοση του περιοδικού συνοδεύεται και από συγκεκριμένο αριθμό ανατύπων, ο οποίος θα καθορίζεται κάθε φορά με απόφαση του Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Τα ανατύπα θα αποστέλλονται στους συγγραφείς μαζί με το τεύχος του περιοδικού.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν **περισσότερες πληροφορίες** στην ηλεκτρονική διεύθυνση της Εταιρείας **emipi.wordpress.com**, καθώς και στο **4ο φύλλο των «Χρονικών»**.

DVD της Ε.Μ.Ι.Π.Η.
για τον **Μακεδονικό Αγώνα**

ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ:

- ✓ Βιβλιοπωλείο «Παύλειος Λόγος»
- ✓ Βιβλιοπωλείο «Πυρινός»
- ✓ Βιβλιοπωλείο «Επίκαιρο»

Τιμή: 5 ευρώ

Τιμή: 10 ευρώ

Βεροιώτικα Σημειώματα

Διατίθεται αποκλειστικά από την
Ε.Μ.Ι.Π.Η. το νέο βιβλίο του
Παύλου Πυρινού

ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ:

- ✓ Βιβλιοπωλείο «Πυρινός»
- ✓ Βιβλιοπωλείο «Επίκαιρο»
- ✓ Βιβλιοπωλείο «Παύλειος Λόγος»
- ✓ Ταχυδρομικά, με αντικαταβολή
(+ έξοδα αποστολής)

Τα

ΧΡΟΝΙΚΑ

Θα τα βρείτε...

ΒΕΡΟΙΑ

Δημόσια Κεντρ. Βιβλιοθήκη Βέροιας (Ελλης 8)
Βιβλιοπωλείο «Επίκαιρο» (Βενιζέλου 36)
Βιβλιοπωλείο «Παύλειος Λόγος» (Βενιζέλου 29)
Βιβλιοπωλείο «Πυρινός» (Βενιζέλου 50)

ΝΑΟΥΣΑ

Βιβλιοθήκη Ευξείνου Λέσχης Ποντίων Νάουσας
(Χατζηγηρηγοριάδη 30)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Βιβλιοπωλείο Libro (Βετσοπούλου 32)

...και στην
ηλεκτρονική διεύθυνση
emipi.
wordpress.
com

187η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ο Παινηγυρικός της Ημέρας

**Του
Αναστασίου
Καραμπατζού**

**Δημάρχου
Νάουσας**

«Όμορφη πλούσια και άπαρτη και σεβαστή κι αγία». Μ' έναν σαν αυτόν τον ωραίο στίχο του εθνικού μας ποιητή Διονύσιου Σολωμού, ο Ρώσος Φιλέλληνας Ιωάννης Πετρόφ προλογίζει το κείμενο που συνέταξε για το Ολοκαύτωμα της Νάουσας. Γράφει λοιπόν «.....άφταστες σελίδες ηρωισμού έγραψε η Μακεδονία με κέντρο τη Νάουσα. Η ιστορία, η επανάσταση και το ένδοξο Ολοκαύτωμα της ωραίας και υπερήφανης αυτής Μακεδονικής πόλης, παρουσιάζεται σαν περιλήψη όλης της Ελληνικής ιστορίας στα ηρωικότερα της φανερώματα και αποτελεί ύλη τραγωδίας και έπους».

Είναι δύσκολο το έργο του ανθρώπου, που εκφωνεί παινηγυρικό. Ο έπαινός του πρέπει να προκαλεί και συγκίνηση, αλλά και συλλογισμό και σκέψη. Πατί, όπως έλεγε ο Βελεστινλής, «όποιος συλλογάζεται λεύτερα, συλλογάζεται καλά».

Θα προσπαθήσω, λοιπόν, να προκαλέσω το συλλογισμό όλων, επαναφέροντας στη μνήμη γεγονότα και πράξεις ανείπωτου ηρωισμού και αυτοθυσίας, πιστός στην Αριστοτέλεια σκέψη, ότι «ο σκοπός της ιστορίας, είναι η άντληση εμπειρίας από τα γεγονότα του παρελθόντος, με

απώτερο σκοπό την αυτογνωσία του ανθρώπου και την εξαγωγή συμπερασμάτων για τη ζωή». Άλλωστε η ιστορία ενός έθνους αποτελεί κληρονομιά για τους νεότερους. Και αυτό επιβάλλει το κάλεσμα του Γένους. Να είναι κάθε γενιά καλύτερη από την προηγούμενη.

Η άμυνα του Πολιτισμού ενάντια στη βαρβαρότητα, είναι το ανώτατο χαρακτηριστικό της ιστορικής μας δράσης και του εθνικού μας πεπρωμένου. Το μήνυμα της επανάστασης του 1821, δεν άργησε να περάσει και στη Νάουσα.

Σ' αυτήν λοιπόν την όμορφη πόλη, στις πλαγιές του Βερμίου, που κτίστηκε τον 14ο αιώνα, έμελλε να διαδραματισθεί μια ξεχωριστή πτυχή της ελληνικής ιστορίας.

Πώς είναι δυνατόν, μια τέτοια πόλη, προικισμένη από τη φύση, πλούσια, όμορφη, σχεδόν ημιανεξάρτητη, με τόσα προνόμια δοσμένα από τη βαλιντέ Σουλτάνα, να ξεσηκωθεί και να μπει στον αγώνα κατά των Τούρκων, θυσιάζοντας τα πλούτη της, την ευημερία της, αλλά και τα ίδια της τα παιδιά ;

«Ελευθέρι Μητρόπολη των Χριστιανών, της πέραν του Αξιού Μακεδονίας» την αποκαλεί ο Γάλλος περιηγητής και ιστοριογράφος Πουκεβίλ. Κι όμως, η αγέρωχη και περήφανη Νάουσα ξεσηκώθηκε σύσσωμα τον Φλεβάρη του 1822. Άλλωστε δεν ήταν η πρώτη φορά, αφού λίγα χρόνια πριν, το 1795, οι ίδιοι οι Ναουσαίοι, είχαν ήδη αποκρούσει τρεις πολιορκίες του Αλή Πασά των Ιωαννίνων, ο οποίος έφτασε στο σημείο να πει : «Τα Πάννενα με γέρασαν, η Νάουσα θα με πεθάνει».

Μνημένοι από ωρίς οι πρόκριτοι της Νάουσας στη Φιλική Εταιρία, αποφάσισαν να σηκώσουν τη σημαία της λευτεριάς. Με τα λόγια του Μακρυγιάννη «είτε ελευθερία, είτε θάνατος», αλλά και υπό την σκέπη του πολιούχου οσίου Θεοφάνους, σφράγισαν οι Ναουσαίοι τον Όρκο για τον υπέρ πάντων αγώνα, στις 19-2-1822, Κυριακή της Ορθοδοξίας, στον Άγιο Δημήτριο.

Και ήταν όλοι τους εκεί: Οι αρματολοί και οι κλέφτες του Βερμίου και όλοι οι κάτοικοι της πόλης. Επικεφαλής ήταν ο Πρόκριτος Ζαφειράκης Λογοθέτης - πολιτικός αρχηγός της επανάστασης-, ο οπλαρχηγός Γέρο - Καρατάσος - γενικός στρατιωτικός αρχηγός-, ο οπλαρχηγός Αγγελής Γάτσος από την Έδεσσα και τόσοι άλλοι, σ' έναν υπέρτατο συμβολισμό της κοινής Μακεδονικής προσπάθειας κατά των Τούρκων.

Ο αγώνας αρχίζει. Εξοντώνουν τον κατή Αμντούλ Βεχάπ και την τούρκικη φρουρά της πόλης, εκλέγουν πολιτικό αρχηγό τον Ζαφειράκη και διορίζουν γενικό στρατιωτικό αρχηγό της επανάστασης τον Γέρο - Καρατάσο. Η τούρκικη φρουρά τρομοκρατημένη φεύγει, αλλά οι Έλληνες δεν μπαίνουν στην πόλη, επειδή μαθαίνουν ότι καταφθάνει το πολυάριθμο τούρκικο σώμα του Βαλή της Θεσσαλονίκης Εμπού Λομπούτ. Ο Γάτσος πιάνει ένα πυκνό δάσος κοντά στο Αρκοδοχάρι. Ο Γέρο - Καρατάσος οχυρώνεται στη Μονή της Παναγίας Δοβρά, κι ο Ζαφειράκης με τους υπαρχηγούς του Τσάμη Καρατάσο, Φίλιππο Θεοδοσίου, Παννάκη Καρατάσο και Ζώτο, αναλαμβάνουν την άμυνα της πόλης.

16 Μαρτίου 1822. Η Νάουσα αντιστέκεται. Αγανακτισμένος ο Εμπού Λομπούτ, αναλαμβάνει ο ίδιος την πολιορκία της Νάουσας. Επιτίθεται ανηλεώς, αλλά οι προσπάθειές του δεν καρποφορούν. Βλέποντας ότι η πόλη δεν πέφτει και αναλογιζόμενος τις δικές του απώλειες, προτείνει στον Ζαφειράκη και τους Ναουσαίους να του παραδώσουν τη Νάουσα, τάζοντάς τους αμνηστία και πλούτη.

Οι Ναουσαίοι αρνούνται. «Μπέσα στους Αγαρηνούς δεν δίνουμε. Ή θα λευτερωθούμε ή θα πεθάνουμε», είναι η απάντησή τους.

Οι επιθέσεις των Τούρκων γίνονται τώρα ακόμα πιο σκληρές. Το μαντάτο, που έφτασε από την Ύψηλή Πύλη σταλμένο από το Σουλτάνο, λέει: «Πέτρα στην πέτρα να μη μείνει και ούτε φωνή αλέκτορος να μην ακουστεί».

Και η πολιορκία συνεχίζεται. Μα η Νάουσα βαστάει. Βαστάνε γερά τα παλικάρια της. Ως τότε όμως; Οι άντρες μέρα με τη μέρα αραιώνουν. Τα πολεμοφόδια σώνονται. Τα καρνοφύλλια αχρηστεύονται, τα τρόφιμα τελειώνουν και ελπίδα για βοήθεια από πουθενά. Κι ο εχθρός πολυάριθμος, ατελείωτος. Έχει φέρει συνάμα και κανόνια. Οι Τούρκοι καταρθώνουν μετά από πολλές απώλειες, να μπουν στην πόλη. Οι Ναουσαίοι μάχονται μέχρι τέλους. Ο Παπά-Κασομούλης, αφού σώριασε κάτω 15 Τούρκους, πέφτει γενναία. Τα γυναικόπαιδα και

οι τραυματίες στον Αγιώργη και στη Μητρόπολη, σφάζονται μαζί με τους παπάδες. Ο Ζώτος βαριά τραυματισμένος, βάζει φωτιά στην πυριτιδαποθήκη και ανατινάζεται στον αέρα, μαζί με κάμποσους Τούρκους. Ο πύργος του Ζαφειράκη, όπου είχαν μαζευτεί πάνω από 500 γυναικόπαιδα και 400 παλικάρια, αντιστέκεται ακόμα. Στις 21 του Απριλίου 1822, αποφασίζουν ηρωική έξοδο και εξαπατώντας τους Τούρκους, κατορθώνουν να διασώσουν μερικά γυναικόπαιδα και να τα οδηγήσουν στον Άγιο Νικόλα. Οι Τούρκοι μπαίνουν στον πύργο και κατασφάζουν τους εναπομείναντες υπερασπιστές του, παίρνοντας ομήρους τις οικογένειες των οπλαρχηγών και πολλά γυναικόπαιδα. Οι μάχες συνεχίζονται μέρα και νύχτα στους δρόμους, στα καλντερίμια, στις όχθες της Αράπιτσας.

Και να πώς περιγράφει η Θάλεια Σαμαρά τη σκηνή της μεγάλης θυσίας των γυναικών, εδώ στο σκοτεινό κενό αυτού του βάρβαρου. «...Αλαφιασμένες 13 νέες κοπέλες και μανούλες με μωρά στην αγκαλιά, μέσα απ' τα χαλάσματα και τους καπνούς, τρέχουν προς τις ακρινές συνοικίες της πόλης με μια απεγνωσμένη κραυγή στο στόμα: «στο βουνό, στο βουνό να σωθούμε». Βγαίνουν στην εξοχή. Σταματούν. Η ανάσα κόβεται. Τα πόδια τρέμουν. Τα μωρά βαραινουν στις αγκαλιές, μα η ελπίδα τις δίνει φτερά. Κοντεύουν στο γιοφύρι της Αράπιτσας στους Στουμπάνους, ίσως προλάβουν να σωθούν. Μα από μακριά ακούγεται σάλαγος, οχλαγωγή, ξεκαθαρίζει ποδοβολητό αλόγων, φωνές και ουρλιαχτά. Οι Τούρκοι! «Αχ Παναγιά μου» θα τις προλάβουν. Κι ύστερα ξέρουν τι τις περιμένει. Ατίμωση και σκληροπάζαρο. Η σκέψη, τις τρελαίνει. Πνίγονται. Ανασασμός μόνον ο θάνατος. Για μια στιγμή χαμένες, τα σταματάνε. Κάτω απ' τα πόδια τους με βουητό πέφτουν αφρισμένα νερά της Αράπιτσας. Είναι τα νερά τους. Από μικρές ο ήχος αυτός τις νανούριζε, τις συντρόφευε σ' όλες τις ώρες της ζωής τους. Νερά κατάδικά τους, αγαπημένα. Κι ο θάνατος εδώ, στην αφρισμένη τους δινη, θα 'ναι γλυκός λυτρωμός. Κι ο χορός ξεκινά. Η πρώτη κοπέλα πέφτει και ακολουθούν κι άλλη κι άλλη, σφίγγοντας στον κόρφο τους τα βρέφη και ζητώντας συγχώρεση απ' αυτά. Ο απανωτός γδούπος των κορμιών, δένεται με τη βουή του καταρράχτη. Ο πόνος, ο λυγμός και το παράπονο πνίγεται. Σβήνει στους αφρούς. Μα ψηλά στον αέρα ανεβαίνουν ανάλαφρες οι ψυχές. Επιτέλους λεύτερες.»

Η σφαγή στην πόλη συνεχίζεται για 5 μέρες. Και η διαταγή του Σουλτάνου εκτελείται. Στο πάρκο της Νάουσας αποκεφαλίζονται 1241 κάτοικοι και εάν δεν γινόταν το θαύμα κάποιος ονόματι Κοκοβίτης να περπατήσει λίγα βήματα χωρίς κεφάλι, οι δήμιοι θα συνέχιζαν το έργο τους.

Όλα τα σπίτια κήκαν. Ένα κτίριο έμεινε μόνον, η εκκλησία του Προδρόμου χτισμένη το 1715. Γκρεμίστηκαν τα τείχη, χαλάστηκε η γη, οι κάτοικοι εξανδραποδίστηκαν, οι περιουσίες δημεύτηκαν. Πέρασε ο τύραννος και τα ρήμαξε όλα. Έτσι τουλάχιστον νόμισε, όπως νομίζει κάθε άμαλος και βάρβαρος κατακτητής. Μια λέξη αποδίδει τον όλεθρο: ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ. Πάρθηκε η Νάουσα; ΟΧΙ.

Η Νιάουστα η περήφανη, η ηρωική, η αγαπημένη, δεν μπορούσε να παρθεί ποτέ. Η Νάουσα δεν πάρθηκε. Ξαναγεννήθηκε, γιατί πότεπε πως επιτυχία δεν είναι τα πλούτη, αλλά η λευτεριά. Αναγεννήθηκε από την τέφρα της Νάουσας, γιατί είχε κρυμμένη μέσα της την ανάσα της αιώνιας Ελλάδας. Η φωνή της, η φωνή που δεν φοβάται θάνατο, ο έρωτας της λευτεριάς και της ζωής, μιλάει στις ψυχές και τις συγκλονίζει. Και το θαύμα γίνεται.

Κοιτάτε κάτω το μαύρο κενό του βάρβαρου. Οι ηρωίδες Ναουσαίες έγραψαν την πιο χρυσή σελίδα στην ιστορία του τόπου. Έδωσαν το μεγαλύτερο παράδειγμα αυτοθυσίας. Επέλεξαν το θάνατο απ' την ατίμωση. Δίδαξαν ότι δεν επέλεξαν μόνο το πώς θα ζήσουν, αλλά και το πώς θα πεθάνουν. Και δε θα μπορούσαν να κάνουν αλλιώς, διδά-

μένες με τα ίδια ιδανικά, που πριν από αιώνες εδώ σ' αυτά τα χώματα, ο Αριστοτέλης διδάξε τον Μεγαλέξανδρο το ευ ζήν. Και να είστε βέβαιοι ότι οι Ναουσαίες δεν πέθαναν. Οι αγέρωχες και περήφανες ηρωίδες, όπως εξαίρετα τη μορφή της μάνας με τα παιδιά της απέδωσε σε τούτο εδώ το μοναδικό μνημείο η κα. Χαλεπά, ανασταίνουν ακόμα. Η ψυχή τους βρίσκεται κάπου εδώ ανάμεσά μας. Και δεν είναι μόνες. Στο χορό είναι πιασμένες χέρι-χέρι οι γυναίκες από το Ζάλογγο και το Σούλι, το Μεσολόγγι και τη Θράκη, από τα Επτάνησα και την Κρήτη, από τον Πόντο, αλλά κι απ' τη μαρτυρική μας Κύπρο. «Πατρίς να μακαρίζεις όλους τους Έλληνες, ότι θυσιάστηκαν για σένα, να σ' αναστήσουνε... Όμως να θυμάσαι και να λαμπρύνεις εκείνους, όπου πρωτοθυσιάστηκαν πολεμώντας στη Νάουσα τόση δύναμη Τούρκων». Τα λόγια αυτά του Μακρυγιάννη, επικαλούμαι ως μνημείο τιμής και αξιοσύνης στους πεσόντες Ναουσαίους αγωνιστές, αφού δεν ευτύχησαν να μνηθούν από έναν Βίκτωρα Ουγκώ ή έναν Διονύσιο Σολωμό, όπως η Χίος και το Μεσολόγγι.

Η Νάουσα, με τη λαμπρή ιστορία που έγραψε, είναι η μοναδική πόλη της Ελλάδας που, έστω, μετά από 133 χρόνια, αναγνωρίστηκε ως ηρωική με Διάταγμα της 17-8-1955. Αλλά, από τη θέση αυτή θεωρώ μέγιστη υποχρέωσή μου να τονίσω ότι την ιστορία που έγραψαν οι Ναουσαίοι ήρωες πρόγονοί μας, κάποιος από τους επγόνους μας, με τους εκάστοτε «φωστήρες», «ειδικούς» κατάφεραν να την διαγράψουν εντελώς από τα βιβλία του Δημοτικού Σχολείου. Εμείς σήμερα αντιστεκόμαστε σ' αυτήν την ισοπέδωση και τους δέθεν προοδευτισμούς. Τιμώντας σήμερα την 187η επέτειο του Ολοκαυτώματος της Ηρωικής Νάουσας, από την ιδιαίτερα τιμητική θέση του Δημάρχου αυτής της Πόλης, με πλήρη επίγνωση της βαριάς ιστορικής κληρονομιάς, που φέρουμε εκφράζοντας, πιστεύω, και τα συναισθήματα όλων των συμπολιτών μου, σας καλώ απ' αυτόν εδώ τον ιερό χώρο της Θυσίας, να χαϊρετίσουμε τον αναστάσιμο χορό των ηρωίδων μας, το χορό που μέσα στα ανάλαφρα λικνίσματά του, κρατάει ακμαίο το μυστικό της αιώνιας Ελλάδας. Της Ελλάδας του Ομήρου, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη, του Μεγαλέξανδρου και των άλλων μεγάλων του πνεύματος.

Ας κλίνουμε, λοιπόν, ευλαβικά το γόνυ σ' αυτόν τον τόπο, που έγινε σύμβολο. Σύμβολο αγώνα, δημοκρατίας, ανεξαρτησίας, λευτεριάς και ειρήνης. Πατί τα σύμβολα δεν χάνονται. Είναι οι παρακαταθήκες, που κρατούν ζωντανά τα έθνη και δημιουργούν διδάγματα, αξίες, αρχές και οράματα για το μέλλον, για τις επερχόμενες γενιές, που τόση ανάγκη έχουν σήμερα.

Το άγαλμα στο χώρο θυσίας των Ναουσαίων γυναικών, στον καταράκτη της Αράπιτσας

Όταν ο μύθος συναντάει την ιστορία...

«Πώς γάζει το παιδάκι μου να γάζει το ποτάμι.
Πώς τρέμει το κορμάκι μου, να τρέμει το γιοφύρι.
Πώς τρέχουν τα ματάκια μου να τρέχουν κι οι διαβάτες»¹

Της Ολυμπίας Μπέτσα Μέλους της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Αυτά είναι τα λόγια που θυλείται ότι είπε η βασίλισσα Βεργίνα, όταν έπεφτε μαζί με το παιδί της μέσα στον ποταμό Τριπόταμο από τη γέφυρα, που σήμερα φέρει το όνομά της, τη γέφυρα της βασίλισσας Βεργίνας, που δυστυχώς έγινε γνωστή πανελληνίως μέσω της τραγωδίας, που ζήσαμε πρόσφατα, όταν από εκεί γινόντουσαν οι έρευνες για το δικό μας Άλεξ.

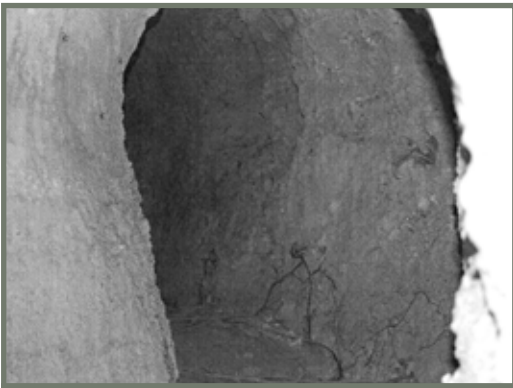
Εκεί κατέληξε η αρχόντισσα αυτή, όταν πληροφορήθηκε πως η Βέροια έπεσε στα χέρια των Τούρκων. Ο μύθος θέλει τη βασίλισσα να έχει καταραστεί τη γέφυρα να τρέμει πάντοτε και να μη δέχεται κανέ-

το Μουράτ Α' γύρω στα 1430 ή πρόκειται για ένα συγκεκριμένο πρόσωπο; Ερωτήσεις που επιδέχονται ως απαντήσεις εικασίες. Το μόνο σίγουρο είναι ότι το όνομά της ταυτίζεται με τις πέτρες αυτού του τόπου.

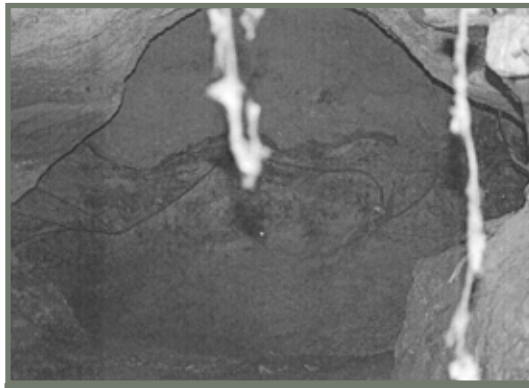
Η βασίλισσα Βεργίνα, Σουλτανίνα Παλαιολογίνα, είχε ένα παλάτι στην πόλη πάνω από τον Τριπόταμο, ερείπια του οποίου υπάρχουν πίσω από την πλατεία Ωρολογίου, δίπλα στην παιδική χαρά και το οποίο κατεδαφίστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα (βλ. Χριστοδούλου, Αν. (1960) Η ιστορία της Βέροιας).

Ο μύθος τη θέλει να πηγαινοέρχεται από και προς τα παλάτια της και διάφορα σημεία της πόλης μέσα από υπόγειες στοές. Στο βιβλίο του κ. Θωμά Γαβριηλίδη «Βασίλισσα Βεργίνα», αναφέρεται ότι «στην άκρη της καστρόπολης κατά το Βέρμιο, εκεί που το

λογίου. Βρίσκεται στην πίσω αυλή ενός σπιτιού που αγοράστηκε από τους σημερινούς ιδιοκτήτες το 1955. Οι ίδιοι με πληροφόρησαν ότι το αγόρασαν από τη Μητρόπολη, στην οποία το είχε δωρίσει ένας Τούρκος. Το σπίτι λειτουργήσε ως μύλος και βυρσοδεψείο. Στη δεκαετία του 1960, ο ιδιοκτήτης του σπιτιού περπάτησε μέσα στην υπόγεια στοά και με υπολογισμούς, που είχε κάνει, συμπέρανε ότι έφτανε μέχρι τη σημερινή Μητρόπολη. Σήμερα, με την ανοικοδόμηση της πόλης η γαλαρία έχει κλείσει και οι ιδιοκτήτες υπολογίζουν πως είναι ανοιχτή μέχρι τη Λέσχη Αξιωματικών. Η είσοδός της, που φαίνεται στην πρώτη φωτογραφία, είναι αρκετά πλατιά, έπειτα η στοά στρίβει αριστερά, γίνεται στενότερη, ικανή, όμως, να χωρέσει δύο και τρία άτομα. Το ύψος της

Είσοδος υπόγειας στοάς

Η στοά σε βάθος τριών μέτρων

Εσωτερική άποψη της στοάς

ναν πεζό. Η πλημμύρα του 1935 καταγκρέμισε την παλιά γέφυρα μαζί με τις υπόλοιπες του Τριποτάμου, ενώ η μόνη, που επέζησε της πλημμύρας, είναι η γέφυρα του Καραχμέτ.

Μυθικό ή ιστορικό πρόσωπο η βασίλισσα Βεργίνα; Συγκεντρώνει στο πρόσωπό της όλες τις αρχόντισσες της πόλης πριν από την Άλωση της Βέροιας από

φαράγγι στένευε πολύ κι ύστερα πάλι πλάταινε και γινόνταν πιο ευκολοπέραστο, το κάστρο σχημάτιζε γωνία. Σ' αυτόν τον τόπο, κάμποσα μέτρα ψηλότερα απ' το ποτάμι, ορθωνόταν ένας θεόρατος ορθογώνιος πύργος, χτισμένος με αγκωνάρια και μάρμαρα από παλιότερα χτίσματα της Βέροιας. Ήταν το παλάτι της βασίλισσας Βεργίνας. Από τα υπόγεια του παλατιού της Βεργίνας μια γαλαρία έβγαζε κάτω, εκεί που το ποτάμι στένευε σε μια ξύλινη γέφυρα, ούτε δέκα μέτρα μακρός. Παραδίπλα, κοντά στην καστρόπορτα ήταν μια μαρμαρένια βρυσούλα με ελαφρό και γλυκόπιτο νερό. Η γέφυρα και η βρύση είχαν το όνομα της βασίλισσας Βεργίνας. Όταν ήθελε να προσευχηθεί η βασίλισσα Βεργίνα, άνοιγε μια πορτούλα του παλατιού της, κατέβαινε μία σκάλα και ξεκινούσε μέσα από γαλαρία, για να πάει ή στην εκκλησία του Αγίου Κηρύκου και της Ιουλίττας ή στην Περιβλεπτή ή στην Παναγία Δεξιά ή στο Χριστό. Η βασίλισσα Βεργίνα μπαινόβγαίνε στη γαλαρία, που μέσα από τη γη, κάτω από σπίτια, δρόμους, εκκλησίες και χωράφια έφτανε ως τον Αλιάκμονα»².

Σήμερα, υπάρχει μια γαλαρία, ακριβώς δίπλα από τα Αρχεία του Κράτους, κάτω από το γκρεμισμένο παλάτι της βασίλισσας Βεργίνας, πίσω από την πλατεία Ωρο-

είναι σίγουρα δύο μέτρα. Οι φωτογραφίες που παρατίθενται είναι λίγα μέτρα από την είσοδό της. Μέσα στη γαλαρία επικρατεί απόλυτο σκοτάδι, καθώς δεν υπάρχει καμία απολύτως πηγή φωτός.

Πρόκειται για εκείνη τη στοά, που έμεινε στη συνείδηση των κατοίκων ως η στοά της Βασίλισσας Βεργίνας;

Αυτά είναι όσα εικάζονται. Απομένει, να γίνει μια μελέτη από τους ειδικούς, για να υπάρξει, τουλάχιστον, μια ταύτιση χρονολογική και να εκτιμηθεί η ιστορική αξία της.

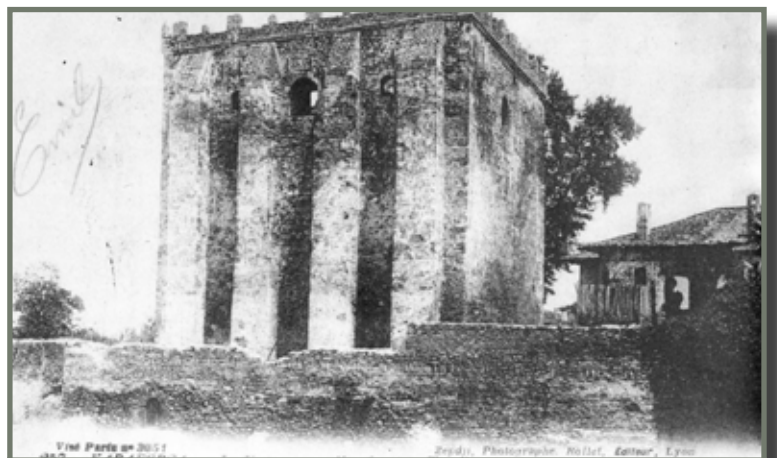
1. Γαβριηλίδη, Θ. (1997) Βασίλισσα Βεργίνα, Βέροια, σελ. 8

2. Γαβριηλίδη, Θ. (1997) Βασίλισσα Βεργίνα, Βέροια, σελ. 7

3. Σχέδιο του Δ. Ερμούπουλου (από το βιβλίο του Θωμά Γαβριηλίδη, Βασίλισσα Βεργίνα, Βέροια 1997)

Η βασίλισσα Βεργίνα
πηγαίνει στον Άγιο Κήρυκο³

Ο πύργος της βασίλισσας Βεργίνας

Ο Βεροιώτης λόγιος και δάσκαλος Δημήτριος (1687 – μέσα 18ου αι.) και η σχέση του με τα Ιεροσόλυμα και τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες

Του

Αθανασίου Γ. Βουδούρη
Προέδρου Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Τ.Η.

Σκοπός του παρόντος σημειώματος είναι η συμβολή στην έρευνα της πνευματικής δραστηριότητας των κατοίκων της Βέροιας στα τέλη του 17ου και τις αρχές του 18ου αιώνα, περίοδος η οποία χαρακτηρίζεται από έλλειψη, σε μεγάλο βαθμό, γραπτών πηγών και πληροφοριών (αν εξαιρέσουμε, φυσικά, τα αμετάφραστα, στο σύνολό τους, μέχρι στιγμής κείμενα των κωδίκων του τουρκικού ιεροδικείου της πόλης και τις σχετικά φτωχές επιγραφικές και αρχαιολογικές πληροφορίες) οι οποίες αφορούν πρόσωπα και γεγονότα που σχετίζονται με την εκπαίδευση και τη μόρφωση των κατοίκων της περιοχής, καθώς και για τη δράση τους (εμπορική, εκπαιδευτική κ.λ.π.) σε περιοχές εκτός του ελλαδικού χώρου¹.

Από τα πρώτα χρόνια της Οθωμανοκρατίας, ο υπόδουλος ελληνισμός, προκειμένου να αποφύγει την άμεση δεσποτική εξουσία του κατακτητή, άρχισε σταδιακά να εγκαταλείπει, έως ένα βαθμό, περιοχές στις οποίες οι Τούρκοι είχαν αποκτήσει μεγαλύτερη δύναμη και επιρροή, αναζητώντας «καταφύγιο» σε ελεύθερους ή σε περισσότερο προνομιούχους τόπους της Βαλκανικής και της Ευρώπης².

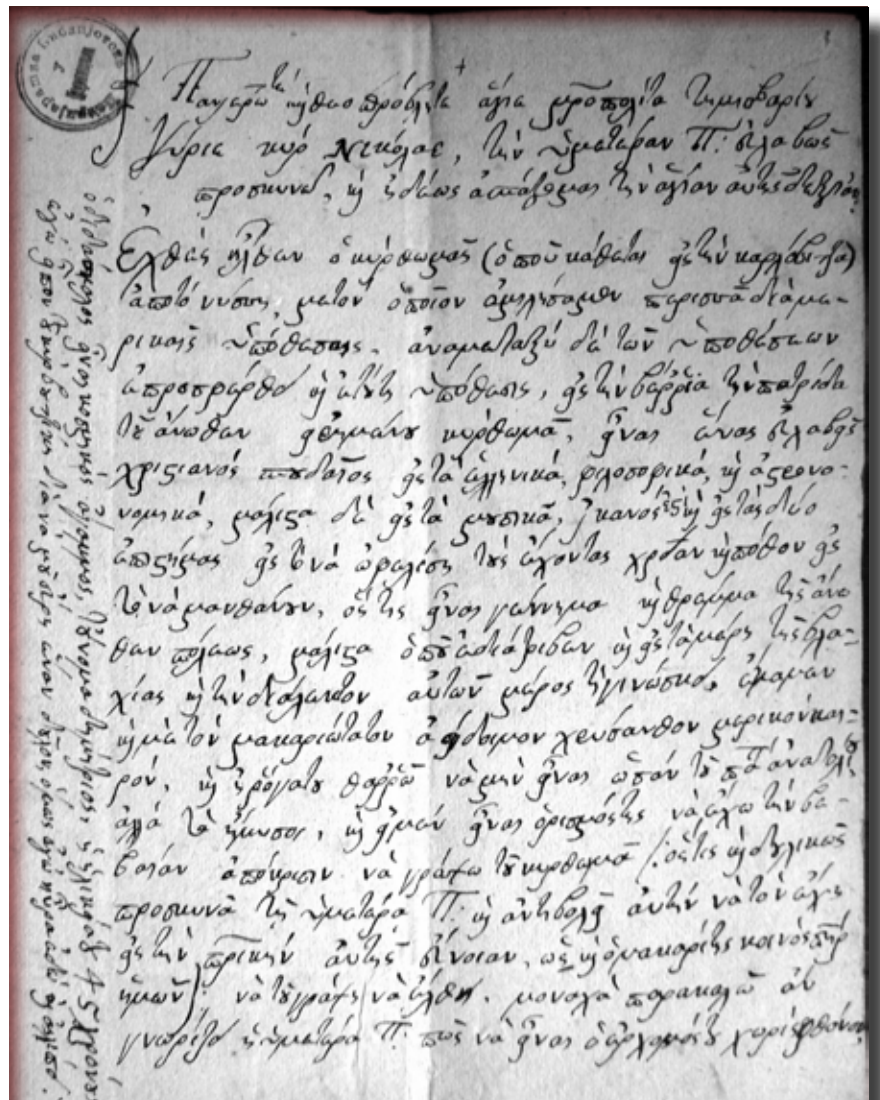
Ο Μητροπολίτης Τιμσαβρίου
Νικόλαος Δημητρίεβιτς

Κατά τον 17ο αιώνα, σε πολλές πόλεις των Βαλκανίων, οι ελληνικές κοινότητες είχαν ήδη αναπτυχθεί σημαντικά, σε αρκετούς τομείς του κοινωνικού, πνευματικού και εκκλησιαστικού βίου. Ιδιαίτερα σημαντική, υπήρξε η ανάπτυξη του ελληνισμού στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, κυρίως με την έντονη παρουσία και δράση των Φαναριωτών στην περιοχή.

Μελετώντας μέρος του Αρχείου του Μουσείου του Σερβικού Πατριαρχείου Βελιγραδίου (στο εξής: Α.Μ.Σ.Π.Β.), είχα την τύχη να ασχοληθώ με ορισμένες ανέκδοτες επιστολές, οι οποίες γράφτηκαν από Έλληνες του Βελιγραδίου μεταξύ των ετών 1729 – 1732 και απευθύνονται προς τον μητροπολίτη Τιμσαβρίου (Temeswar), σημερινής Τιμισοάρας της επαρχίας Βανάτου της Ρουμανίας, Νικόλαο Δημητρίεβιτς ή Δημητρίεφσκυ³, από τις οποίες αντλούμε αξιόλογες πληροφορίες για τη ζωή των Ελλήνων της περιοχής κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Για το πρόσωπο και τη δράση του μητροπολίτη Τιμσαβρίου Νικόλαου, έχουν δυστυχώς διασωθεί, τόσο στην ελληνική όσο και στην ξένη βιβλιογραφία (κυρίως σέρβικη⁴ και ρουμάνικη⁵), ελάχιστα στοιχεία. Ο Νικόλαος γεννήθηκε πιθανότατα στην Ερζεγοβίνη και έγινε μοναχός και ιερέας στο πατριαρχείο Πεκίου. Το 1724 ή 1726, χειροτονήθηκε επίσκοπος Βρσας (Vrsac) ή Καρανσέμπες (Caransebes) από τον μητροπολίτη Καρλοβιόβι Μωυσή Πέτροβιτς⁶. Λίγο αργότερα, το 1728, μετατέθηκε στον επισκοπικό θρόνο του Τιμσαβρίου, όπου παρέμεινε μέχρι και τον θάνατό του, κατά το έτος 1744.

Με βάση τα δεδομένα που προκύπτουν από τις προαναφερθείσες, άγνωστες

Η πρώτη σελίδα της επιστολής του Αρχιμ. Γερμανού

μέχρι σήμερα, επιστολές, θεωρούμε ότι ο μητροπολίτης Νικόλαος, γεννήθηκε από γονείς ελληνικής καταγωγής, οι οποίοι πιθανότατα είχαν μεταναστεύσει, την εποχή εκείνη, στην Ερζεγοβίνη⁷.

Η πέμπτη και τελευταία, χρονολογικά, ελληνόγλωσση επιστολή του υπ' αριθμ. 566 φακέλου του Α.Μ.Σ.Π.Β., προς τον μητροπολίτη Τιμσαβρίου Νικόλαο, η οποία γράφτηκε στο Βελιγράδι στις 12 Ιουλίου του 1732, από τον αρχιμανδρίτη Γερμανό, υπουργό – έξαρχο του Παναγίου Τάφου στο πατριαρχείο Πεκίου, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και για την τοπική ιστορία της Βέροιας, καθώς μέσα από αυτή αντλούμε σημαντικές πληροφορίες για δύο πρόσωπα της εποχής, καταγόμενα από τη Βέροια: τον έμπορο κυρ – Θωμά, ο οποίος

κατοικούσε και εργαζόταν στην Καρλόβιτσα (Karlovic) της Σερβίας και τον Βεροιώτη λόγιο και δάσκαλο Δημήτριο.

Με την επιστολή αυτή, ο αρχιμ. Γερμανός μετέφερε, μεταξύ άλλων, προς τον μητροπολίτη Νικόλαο αίτημα του Βεροιώτη εμπόρου κυρ – Θωμά⁸, παρακαλώντας τον να διορίσει ως δάσκαλο, σε κάποιο από τα σχολεία της περιφέρειάς του, τον λόγιο, επίσης Βεροιώτη, Δημήτριο. Ο Δημήτριος γεννήθηκε στη Βέροια το 1687, όπου και έμαθε τα πρώτα του γράμματα. Συνέχισε τις σπουδές του στη Βλαχία, μαθαίνοντας παράλληλα και μέρος της γλώσσας της περιοχής και στη συνέχεια στα Ιεροσόλυμα, σπουδάζοντας ελληνικά, φιλοσοφικά, αστρονομία και μουσική. Ένας από τους «δασκάλους» του Δημητρίου υπήρξε και ο πατριάρχης Ιεροσολύμων

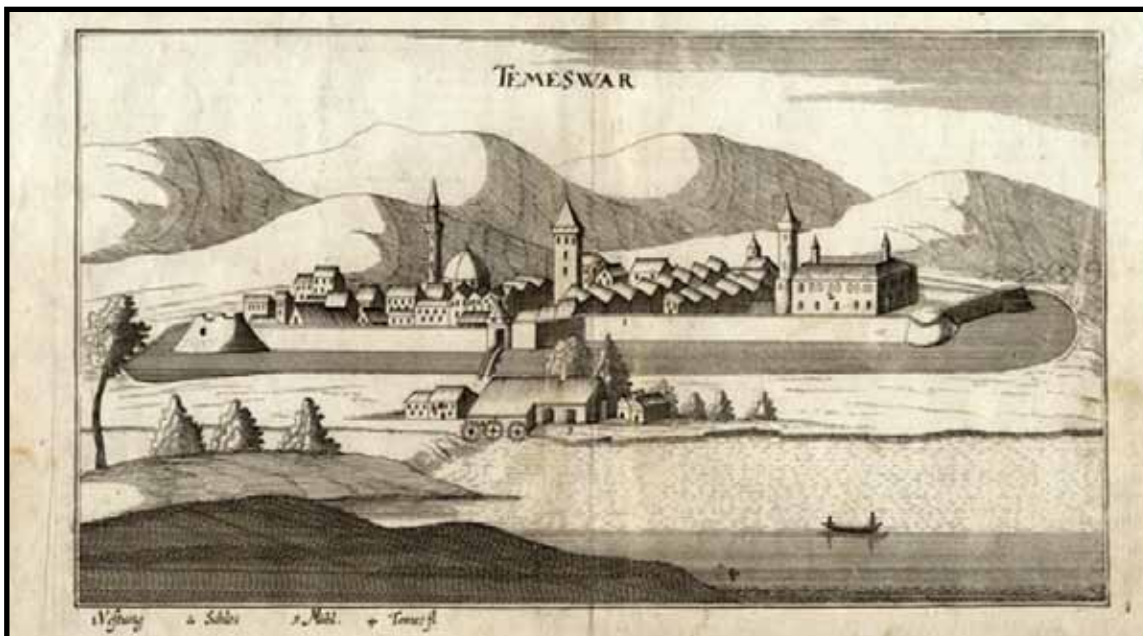
Χρυσάνθος (1707 – 1731)⁹, πλάι στον οποίο, μάλιστα, εργάστηκε για ορισμένο χρονικό διάστημα ως δάσκαλος και μουσικός.

Ο αρχιμ. Γερμανός, στο πρώτο μέρος της επιστολής του αναφέρει τα εξής σχετικά: «...εις τήν βέρβρια τήν πατρίδα του άνωθεν ειρμημένου κύρ θωμά, είναι ένας ευλαβής χριστιανός σπουδαίος εις τά ελληνικά, φιλοσοφικά, και άστρονομικά, μάλιστα δέ εις τά μουσικά, ικανός έστί και εις τας δύο επιστήμας εις τό νά ώφελισή τους έχοντας χρεΐαν και πόθον εις τό νά μανθάνουν, ός τις είναι γέννημα και θρέμμα τής άνωθεν πόλεως, μάλιστα όπου έδιάτριβων και εις τά μέρη τής βλαχίας και τήν διάλεκτον αυτών μέρος τί γινώσκει, έκαμεν και με τον μακαριώτατον άοίδιμον χρυσάνθον μερικόν καιρόν, και ή ρόγα του θαρρώ νά μήν είναι ώσαν του παπά άνατολιου, αλλά τό ήμυσοι, και ει μέν είναι όρισμός της νά έχω τήν βεβαΐαν άπόκρισιν νά γράψω του κυρ θωμά /: ός τις και δουλικώς προσκυνά τή ύμετέρα Πι:[ανιερώτητι] και άντιβολεί αυτήν νά τόν έχη εις τήν πατρικήν αυτης ευνοϊαν, ως και ό μακαρίτης κοινός πατήρ ήμών¹⁰: νά του γράψη νά έλθη, μονάχα παρακαλώ αν γνωρίζει ή ύμετέρα Πι:[ανιερώτις] πώς νά είναι ό έρχομός του χωρίς φθόνον...». Επίσης, από σημείωση η οποία είναι γραμμένη στο περιθώριο της επιστολής, πληροφορούμαστε ότι ο δάσκαλος Δημήτριος ήταν άγαμος, κοσμικός, σαράντα πέντε (45) ετών: «ό διδάσκαλος είναι κοσμικός άγαμος, τούνομα δημήτριος, ή ηλικία του 45 χρόνους».

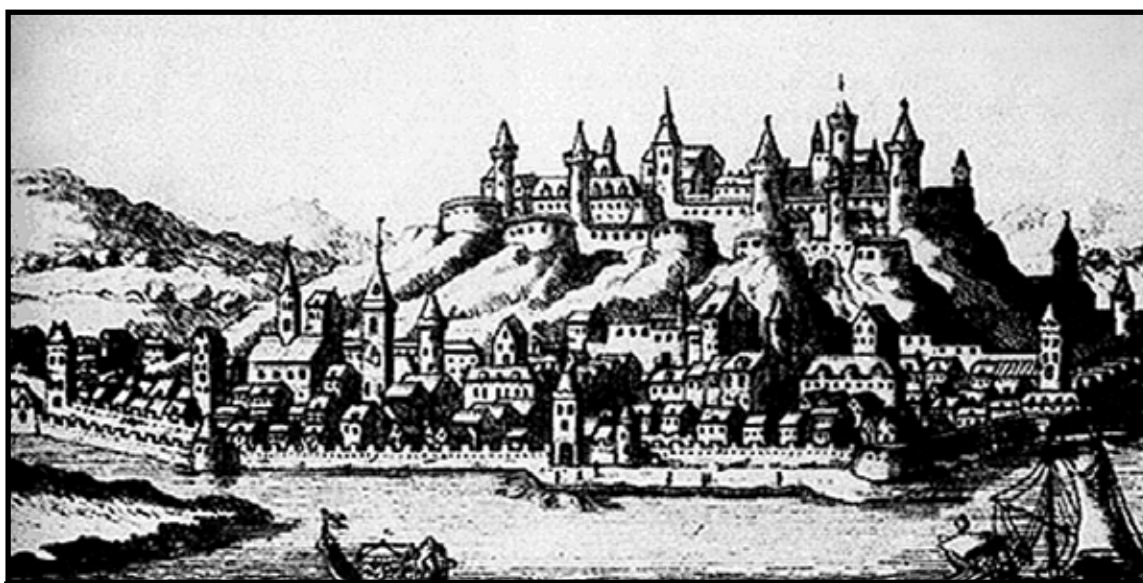
Δεν αποκλείεται ο λόγιος δάσκαλος Δημήτριος να σχετίζεται με την αρχοντική οικογένεια της Βέροιας των «Μπικέλλα ή Βικέλα», μέλη της οποίας κατείχαν αξιόλογες θέσεις στο πνευματικό στερέωμα της πόλης, από τον 17ο, τουλάχιστον, αιώνα¹¹. Αν η υπόθεση αυτή ευσταθεί, τότε μπορούμε να μιλάμε, πλέον, για ένα από τα παλαιότερα γνωστά μέλη της οικογένειας. Οι λόγοι που μας οδηγούν στην παραπάνω υπόθεση είναι κυρίως οι εξής: α) Το όνομα Δημήτριος, όπως έχει ήδη αποδείξει ο Γεώργιος Χ. Χιονίδης, υπήρξε ένα από τα βασικότερα «κληρονομικά» ονόματα της οικογένειας (μαζί με το όνομα Εμμανουήλ – Μανώλης κ.λ.π.), σχεδόν διαχρονικά, το οποίο μεταβιβαζόταν από τον πατέρα στον πρωτότοκο, κατά βάση, γιο, β) το γεγονός ότι ο λόγιος δάσκαλος Δημήτριος διέτριψε για ορισμένο χρονικό διάστημα στα Ιεροσόλυμα, όπως συμβαίνει και με αρκετά ακόμη από τα μεταγενέστερα γνωστά πρόσωπα της οικογένειας και γ) το ιδιαίτερα υψηλό, για τα δεδομένα της εποχής, μορφωτικό του επίπεδο, καθώς και η ενασχόλησή του με τη μουσική, στοιχεία που επίσης χαρακτηρίζουν πολλά από τα μεταγενέστερα μέλη της οικογένειας¹².

Η ταύτισή του με το πρώτο γνωστό, σύμφωνα με τον Γ. Χιονίδη, μέλος της οικογένειας, δηλαδή τον Δημήτριο (ή και Μητάκο;) Μπικέλλα ή Μπεκέλλα του Εμμανουήλ, Μανουήλ ή Μανόλη, θεωρούμε ότι μάλλον είναι επισφαλής, δεδομένου ότι ο δάσκαλος Δημήτριος μέχρι και το τεσσαρακοστό πέμπτο, τουλάχιστον, έτος της ηλικίας του παρέμενε άγαμος (πιθανότατα και μέχρι το τέλος της ζωής του), σε αντίθεση με τον Δημήτριο (ή και Μητάκο;), ο οποίος γνωρίζουμε από επιγραφή εικόνας του αγίου Δημητρίου Βεροίας¹³ ότι ήταν πατέρας του «Χατζή Μανόλη Μπικέλλα»¹⁴. Περισσότερο πιθανό φαίνεται οι δύο «Δημήτριοι», αν φυσικά ισχύει η υπόθεση ότι ο λόγιος δάσκαλος συνδέεται με την οικογένεια, να ήταν ξαδέλφια και έλαβαν, προφανώς ως πρωτότοκοι, το βαπτιστικό τους όνομα από τον παππού τους, η γέννηση του οποίου θα πρέπει να αναχθεί στις αρχές του 17ου ή στα τέλη του 16ου αιώνα.

Αυτό που τελικά, όμως, ίσως έχει μεγαλύτερη σημασία, είναι το γεγονός ότι και κατά την περίοδο του 17ου και 18ου αιώνα, συναντούμε στη Βέροια αξιόλογους ανθρώπους των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών.

Γκραβούρα του Τιμισβαρίου – Temeswar (17ος αι.)

Γκραβούρα του Βελιγραδίου (16ος αι.)

1. Το παρόν άρθρο αποτελεί μέρος εισήγησής μου με θέμα: «Επιστολές Ελλήνων του Βελιγραδίου προς τον μητροπολίτη Τιμισβαρίου (Τιμισοάρας) Νικόλαο στο πρώτο μισό του 18ου αιώνα» που ανακοινώθηκε στο Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο με τίτλο: «Χριστιανική Μακεδονία Θεσσαλονίκη – Βελιγράδι – Κετίγνη», (17 – 19 Οκτωβρίου 2008), στο Μπίλλεϊο Μέγαρο – Κέντρο Ιστορίας Δήμου Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο των «43ων Δημητρίων». Ευχαριστώ τους φίλους Θωμά Παπαστεργίου, Αλέξανδρο Στογιάννοβιτς, π. Σεβαστιανό Χόργκος και π. Ιρηγόριο Μάζα, για τη βοήθεια στη συγκέντρωση και μετάφραση του υλικού της μελέτης.
2. Βλ. Στράτο Ηλιαδέλη, Μακεδόνες απόδημοι στη Μεσευρώπη (1650 – 1950) – Η συμβολή τους στην οικονομία και στον πολιτισμό, Θεσσαλονίκη 2005.
3. Αρχείο Μουσείου Σερβικού Πατριαρχείου Βελιγραδίου (Α.Μ.Σ.Π.Β.), Φάκελος 566: «Ντοκουμέντα του 18ου αι. και Σερβικά Ντοκουμέντα-Ντοκουμέντα για το Πατριαρχείο Πεκίου».
4. САВА – ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ, СРПСКИ ЈЕРАРСИ – ОД ДЕВЕТОГ ДО ДВАДЕСЕТОГ ВЕКА, 1996, σσ. 373 – 374 (όπου και επιπρόσθετη βιβλιογραφία).
5. Βλ. MIRCEA PACURARIU, ISTORIA BISERICII ROMANESTI DIN TRANSILVANIA, BANAT, CRISANA SI MARAMURES PINA IN 1918, CLUJ – NAROSA 1992, σσ. 238–239.
6. Στη ρουμάνικη βιβλιογραφία παρατηρείται διαφωνία των ερευνητών, τόσο για τον χρόνο, όσο και για τον τόπο για τον οποίο ο Νικόλαος χειροτονήθηκε αρχικά επίσκοπος. Τα ζη-

τήματα αυτά θα εξεταστούν αναλυτικότερα στον τόμο των πρακτικών του συνεδρίου.

7. Περισσότερα στοιχεία για τη ζωή και τη δράση του μητροπολίτη θα δημοσιευτούν στον τόμο των πρακτικών του συνεδρίου.

8. Δεν γνωρίζουμε σημαντικά στοιχεία για τον Βεροιώτη έμπορο κυρ – Θωμά, αν εξαίρεσουμε φυσικά το όνομα, το επάγγελμα και τον τόπο δράσης του (ΚΑΡΛΟΒΙΤΣ). Εντούτοις, οι πληροφορίες της επιστολής αποτελούν άλλη μια μαρτυρία για την εμπορική δραστηριότητα Βεροιωτών σε εκτός του ελλαδικού χώρου περιοχές της Βαλκανικής, κατά την περίοδο της οθωμανοκρατίας.

9. Ιωάννη Δ. Ζηζιούλα, «Ιερουσαλήμ – Επισκοπικός κατάλογος», Θ.Η.Ε. 6 (1965) 842.

10. Εννοεί τον πατριάρχη Ιεροσολύμων Χρυσάνθο, ο οποίος είχε αποβιώσει τον προηγούμενο χρόνο (1731).

11. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Η αρχοντική οικογένεια της Βέροιας των Μπικέλλα – Βικέλα, Βέροια 2006 (όπου και παλαιότερη βιβλιογραφία).

12. Για τη σχέση μελών της οικογένειας με τη μουσική βλ. Εμμανουήλ Γ. Ευνάδα, Η ψαλτική παράδοση στην μητρόπολη Βεροίας και Ναούσης κατά τον ΙΗ' αι. και ΙΘ' αι., Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 104 – 107 (ανέκδοτη μεταπτυχιακή εργασία).

13. Θωμά Γαβριηλίδη, Προσκύνημα στα ιερά της θεοσώστου πόλεως Βεροίας, Βέροια 1996, σ. 177.

14. Χιονίδη, Η αρχοντική οικογένεια της Βέροιας, ό.π., σσ. 26–27.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΒΕΡΟΙΑ

**Του Δημητρίου Ιορδ.
Καρασάββα
Δημοσιογράφου – Ερευνητή**

Η επιστημονική μεθοδολογία, επιβάλλει στον Ερευνητή επισταμένη μελέτη των Πηγών του. Στην Επιστήμη της Ιστορίας, η μεθοδολογία που ακολουθείται είναι πολύ συγκεκριμένη. Ο Ιστορικός έχει σύμμαχο τον Αρχαιολόγο. Η Έρευνα περνά από συγκεκριμένα κανάλια, τις Μαρτυρίες. Οι Μαρτυρίες διακρίνονται σε Φιλολογικές και Επιγραφικές. Το μεγαλύτερο κομμάτι της Έρευνας πραγματοποιείται μέσα στις Βιβλιοθήκες. Εκεί γράφεται η Ιστορία.

Όταν το 1960, εκδόθηκε η «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ» του Πύργου Χ. Χιονίδη, οι αναγνώστες αυτού του, όντως, πολυσήμαντου βιβλίου, έβλεπαν για πρώτη φορά συγκεντρωμένη μία Βιβλιογραφία για την Βέροια και την Ιστορία της!

Ο Πύργος Χ. Χιονίδης δεν ήταν μόνον, ο Πρώτος Συγγραφέας βιβλίου για την «Ιστορία της Βέροιας», μα και Πρωτοπόρος στο να συλλέξει, να συγκεντρώσει και να δημοσιεύσει όλον τον πλούτο των ιστορικών στοιχείων, που συνθέτουν την έρευνα γύρω από την συγγραφή αυτού του δίτομου έργου!

Νεαρός Δικηγόρος, μπόλιασμένος από μία επιστημονική μεθοδολογία, έκανε την δουλειά του Ιστορικού, με κόπο μεν, αλλά πρωτίστως με συνέπεια!

Στον πρώτο τόμο της Ιστορίας του, δημοσιεύονται σε τριάντα σελίδες (!) η Ελληνική και Ξένη Βιβλιογραφία, που χρησιμοποίησε, καθώς και οι Ανέκδοτες Πηγές! Πρωτόγνωρο και Εντυπωσιακό!

Το Αναγνωστικό Κοινό των Φιλιστόρων Βεροϊέων, πληροφορείτο για μια σειρά από Αρχαίους Συγγραφείς, οι οποίοι αναφέρονταν μέσα από το έργο τους στην Αρχαία Βέροια!

Ονόματα όπως των: Αισχίνη, Αρριανού, Στέφανου Βυζάντιου, Διόδωρου Σικελιώτη, Ηρωδιανού, Θουκυδίδη, Ιεροκλή, Πλούταρχου, Πολύβιου, Πτολεμαίου του Κλαύδιου, Σκύμνου του Χίου, Στράβωνα κ.ά., συνθέτουν το ψηφιδωτό των Πηγών για την Αρχαία Βέροια!

Το 1998, το Υπουργείο Πολιτισμού και το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, εκδίδουν το ογκώδες Έργο των Λουκρητίας Γουναροπούλου και Μ. Β. Χατζόπουλου «ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΚΑΤΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ» (ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΒΕΡΜΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΞΙΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ) – ΤΕΥΧΟΣ Α' - «ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΒΕΡΟΙΑΣ»!

Οι Συγγραφείς, αυτού του Ερευνητικού Επιτεύγματος, παραθέτουν 41 Φιλολογικές Μαρτυρίες, που αφορούν την Αρχαία Βέροια!

Το Χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναφέρονται οι Φιλολογικές Μαρτυρίες της Αρχαιότητας, καλύπτουν ένα διάστημα από το 432 π.Χ. (η αρχαιότερη) μέχρι τα Πρώιμα Βυζαντινά Χρόνια, με όριο τον 7ο μ.Χ. αιώνα. Ακολουθώντας με την σειρά αριθμησης, που τηρούν οι παραπάνω Ερευνητές, αυτές τις Μαρτυρίες, θα δια-

σχίσουμε τους Αιώνες και θα στοιχειοθετήσουμε αναφορές, που συνθέτουν μέρος της Ιστορίας της Αρχαίας Βέροιας.

1. Πρώτη αναφορά για την Βέροια, έχουμε από τον Ιστορικό του Πελοποννησιακού Πολέμου Θουκυδίδη (470-394 π.Χ.). Ο Θουκυδίδης στο Έργο του «Ιστορίαι», αναφέρεται στην Βέροια (1.61.3-4), σε σχέση με τα Ποτεϊδαϊκά Γεγονότα και την Εκστρατεία των Αθηναίων στην Χαλκιδική. Τότε, ο Αθηναίος Στρατηγός Καλλίας (ο ίδιος του ή στρατιωτικό άγημα με επικεφαλής άλλον), καθ' οδόν από την Πύδνα, όπου είχαν αποβιβάσει, προς την Ποτεΐδα, αποπειράθηκε να καταλάβει την Βέροια, αλλά απέτυχε, λόγω του ότι, πιθανόν, η πόλη από τότε, να προστατευόταν από τείχη.

2. Ο Αθηναίος Ρήτορας Αισχίνης (389-314 π.Χ.) – κύριος αντίπαλος του Δημοσθένη – εκτός από «Λόγους», συνέγραψε και «Επιστολές», η αυθεντικότητα των οποίων, ωστόσο, αμφισβητείται. Σε μία από αυτές (12.8), αναφέρεται και στην Βέροια.

3. Ο Σάμος (ή και Σάμιος), Ποιητής του 2ου αι. π.Χ., σε Επίγραμμα που συνέγραψε, αναφέρει την Βέροια. Το Επίγραμμά του φιλοξενείται στο 6ο Βιβλίο των Αναθηματικών Επιγραμμάτων της Παλατινής Ανθολογίας (6.116).

4. Ο Θεαγένης, από το Ρήγιο της Σικελίας, ακμάσας

αι. π.Χ.), στο επίσης ογκώδες Έργο του, «Βιβλιοθήκη Ιστορική», (4ο Βιβλίο), περιγράφοντας την διαίρεση της Μακεδονίας σε Μερίδες, αναφέρει (31.8.8) και την Βέροια.

9. Ο Ρωμαίος Ρήτορας, Συγγραφέας και Πολιτικός, Κικέρων (106-43 π.Χ.), στον Ρητορικό Λόγο του «In Pisonem» (Κατά Πίσωνος) – δηλαδή κατά του Λεύκιου Καλπούρνιου Πίσωνος, Πενθερού του Ιουλίου Καίσαρος, τον οποίο ο Κικέρων στον Λόγο του κατηγορήσε για κακή διαχείριση της Επαρχίας της Μακεδονίας – αναφέρει (89) και την Βέροια.

10. Ο Γεωγράφος Στράβων (67 π.Χ. – 23 μ.Χ.), ο οποίος περιήλθε πλείστες Χώρες και Τόπους στην Αρχαιότητα, και συνέγραψε τα «Γεωγραφικά» του (17 Βιβλία), αναφέρεται (7, απ. 26) και στην Βέροια.

11. Ο Ρωμαίος Ιστοριογράφος Τίτος Λίβιος (59 π.Χ. – 17 μ.Χ.), ο οποίος συνέγραψε την Ιστορία της Ρώμης, από της ιδρύσεώς της έως την εποχή του, συμπεριέλαβε στο ογκώδες Έργο του (142 Βιβλίων, από τα οποία ωστόσο έφτασαν σε εμάς μόνον 32), και τους «Μακεδονικούς Πολέμους» κατά του Περσέως, δηλαδή την πολεμική προσπάθεια των Ρωμαίων για την κατάκτηση της Μακεδονίας. Ο Λίβιος στην εξιστόρησή του αναφέρεται οκτώ (8) φορές (!) στην Βέροια και σε πρόσωπα της πόλης – μία αναφορά στο Βιβλίο 40, δύο στο Β.42, μία στο Β.43, δύο στο Β.44, και δύο στο Β.45. Στην πρώτη περίπτωση (40.24.7), αναφέρεται στον Βεροϊαίο Αλέξανδρο.

12. Ο Λίβιος, στην δεύτερη περίπτωση (42.51.3-4), αναφέρεται στον Βεροϊαίο Ιππία.

13. Ο Λίβιος, στην τρίτη περίπτωση (42.58.7), αναφέρεται στον Βεροϊαίο Μίδωνα.

14. Ο Λίβιος, στην τέταρτη περίπτωση (43.19.13-14), αναφέρεται στην Βέροια.

15. Ο Λίβιος, στην πέμπτη περίπτωση (44.45.2), αναφέρεται στα πρόσωπα των Ιππία, Μίδωνα και Πιάναυχου και στην πόλη της Βέροιας.

16. Ο Λίβιος, στην έκτη περίπτωση (44.45.5), αναφέρεται στην Βέροια.

17. Ο Λίβιος, στην έβδομη περίπτωση (45.29.8), αναφέρεται στην Βέροια.

18. Ο Λίβιος, στην όγδοη περίπτωση (45.30.5), αναφέρεται στην Βέροια.

19. Ο Επιγραμματοποιός Αντίπατρος ο Θεσσαλονικεύς (1ος αι. π. και μ.Χ.), σε Επιτύμβιο Επίγραμμα του, αναφέρεται στον Ολυμπιονίκη Απολλόδωρο από την Βέροια. Το Επίγραμμά του φιλοξενείται στο 7ο Βιβλίο της Παλατινής Ανθολογίας (7.390).

20. Στις Πράξεις των Αποστόλων (Έργο που πιστεύεται ότι έγραψε ο Λουκάς ο Ευαγγελιστής, τον 1ο αι. μ.Χ.), αναφέρεται (17.10-13) η έλευση του Παύλου στην Βέροια.

21. Στις Πράξεις των Αποστόλων, ομοίως αναφέρεται (20.3-4) ο Μαθητής του Παύλου, Βεροϊαίος Σώπατρος του Πύρου.

22. Ο Ρωμαίος Γάιος Σεκούνδος Πλίνιος, ο επιλεγόμενος και Πρεσβύτερος (23-79 μ.Χ.), πολυγραφότατος Συγγραφέας Ιστορικών, Ρητορικών και Γραμματικών Έργων, στο διασωθέν Εγκυκλοπαιδικό Έργο του, εκ 37 Βιβλίων (!) «Φυσική Ιστορία», αναφέρεται («Naturalis Historia», 4.33), στην Βέροια.

Μέδουσα Ρωμαϊκών Χρόνων
(Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας)

περί τα τέλη του 5ου αι. π.Χ., υπήρξε ο πρώτος Σχολιαστής του Ομήρου και προσέδωσε στους Θεούς φυσικά χαρακτηριστικά. Αυτόν επικαλείται, όταν αναφέρεται στην Βέροια, ο Στέφανος Βυζάντιος στα «Εθνικά» του (στο λήμμα Μίεζα).

5. Ο Ιστοριογράφος Πολύβιος (201-120 π.Χ.), στο ογκώδες Έργο του «Ιστορίαι» (εκ 40 Βιβλίων), αναφέρεται σχετικά με τα της παράδοσης της Βέροιας στους Ρωμαίους, μετά την ήττα του Περσέως στην Πύδναν (27.8.3-4). Οι δύο Βεροϊείς Πρεσβευταί είναι ο Πάναυχος Βαλάκρου και ο Μίδων ο Βεροϊεύς.

6. Ομοίως, ο Πολύβιος, αναφέρει (28.8.1-2), ότι ο Περσέας, έστειλε Βεροϊαίο Απεσταλμένο, τον Αδαίο, στον Βασιλιά Γένθιο, προκειμένου να συνάψει συμμαχία μαζί του.

7. Ο Γεωγράφος από την Χίο Σκύμνος (ή και Ψεδο-Σκύμνος), (2ος αι. π.Χ.) στο Έργο του «Περιήγησης» - του οποίου έμμετρη διασκευή, από 742 ιαμβικούς στίχους και υπό τον τίτλο «Περίπλους», σώθηκε τον 1ο αι. π.Χ. – αναφέρει την Βέροια (618-26).

8. Ο Ιστοριογράφος Διόδωρος ο Σικελιώτης (1ος

23. Ομοίως, ο Πλίνιος ο Πρεσβύτερος, στην «Φυσική Ιστορία» του, αναφέρεται («Naturalis Historia», 6.216), και πάλι στην Βέροια.

24. Ο Λογογράφος Πλούταρχος (46-127 και μετά, μ.Χ.), στο Βιογραφικό Έργο του «Παράλληλοι Βίοι», όπου εκ παραλλήλου παρουσιάζει τις Προσωπικότη-

συλλογή των φόρων στην Φοινίκη.

29. Ομοίως, ο Αρριανός, στο Έργο του «Ινδική», αναφέρει (18.3-6), ανάμεσα στα ονόματα των Τριηράρχων και τον Βεροιαίο Μυλλέα του Ζώιλου.

30. Ο Αστρονόμος, Γεωγράφος και Μαθηματικός Κλαύδιος Πτολεμαίος (περ.100 – περ. 170 μ.Χ.), στο Έργο του «Γεωγραφική Υφήγησις» (σε 7 Βιβλία), αναφερόμενος σε πόλεις της Μακεδονίας, κάνει μνεία και για την Βέροια (3.12.17 και 36).

31. Ο Αίλιος Ηρωδιανός, (2ος αι. μ.Χ.), ο επονομαζόμενος και «Τεχνικός Γραμματικός», υπήρξε Δάσκαλος και Φίλος του Μάρκου Αυρήλιου. Με την προτροπή του Αυτοκράτορος Μάρκου Αυρήλιου, συνέγραψε το κεφαλαιώδες Έργο του «Καθολική Προσώδια» (σε 21 Βιβλία). Στο Έργο του αυτό, αναφέρει (3.1.281 – Lentz), και την Βέροια, ως πόλη της Μακεδονίας και περί την καταγωγή του ονόματός της, όπως και ότι υπάρχει πόλη με το ίδιο όνομα στην Συρία.

32. Ο Ρωμαίος Σοφιστής Αιλιανός Κλαύδιος (170-235 μ.Χ.), στο Έργο του «Περί Ζώων Ιδιότητος», αναφέρει (15.1) και την Βέροια, και ότι ανάμεσα σ' αυτήν και στην Θεσσαλονίκη ρέει ένας ποταμός με το όνομα Αστράιος.

33. Ο Σοφιστής και Σκωπτικός Συγγραφέας Λουκιανός ο Σαμοσατεύς (120-200 μ.Χ.), στο Έργο του «Λούκιος ή Όνος», αναφέρεται (34-35), στην πόλη της Μακεδονίας Βέροια, την οποία και χαρακτηρίζει «μεγάλην και πολυάνθρωπον».

34. Το 451 μ.Χ., συνεκλήθη στην Χαλκηδόνα της Μ. Ασίας, υπό του Αυτοκράτορος Μαρκιανού, η Δ' Οικουμενική Σύνοδος η οποία και καταδίκασε τον «Μονοφυσιτισμό». Η Δ' Οικουμενική Σύνοδος, της Χαλκηδόνας, ήταν η πολυπληθέστερη, με την συμμετοχή 600 περίπου Επισκόπων. Σύμφωνα με τα Πρακτικά της, αναφέρεται (2.1.1, σελ. 80,

184-Schwartz), και ο «Λουκάς, Επίσκοπος Βέροιας, Μακεδονίας πρώτης».

35. Ο Βυζαντινός Ιστορικός και Γεωγράφος Ιεροκλής (πρώτο μισό του 6ου αι. μ.Χ.), στο Έργο του «Συνέκδημος», απαριθμεί κατά την διοικητική διαίρεση του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους, 64 Επαρχίες και 935 Πόλεις. Ανάμεσά τους, αναφέρει (638), στην Επαρχία «Ιλλυρικόν Μακεδονία α'» και την Βέροια.

36. Ο Ιστορικός, Αλανικής Καταγωγής, Ιορδάνης (ή και Ιορνάδης) (6ος αι. μ.Χ.), στο Έργο του, στην Λατινική Γλώσσα, «Ιστορία των Γότθων έως την Κατάργηση του Οστρογοτθικού Κράτους», αναφέρεται (Getica, 287), και στην Βέροια (Bereu).

38. Σε Σχόλια, στο Έργο του Δισχύλου «Πέρσαι», αναφέρεται (493), και η Βέρροια (με δύο ρο).

39. Σε Σχόλια, του Έλληνα Ιστορικού Αμμιανού Μαρκελίνου (Αντίχεια περ. 330 – Ρώμη περ. 400 μ.Χ.) – που έγραψε στην Λατινική Γλώσσα – στον Θουκυδίδη (στον Βίο και στο Έργο του), αναφέρεται (1.61.2), και η Βέροια.

40. Ομοίως, ο Αμμιανός Μαρκελίνος, στα Σχόλια του για τον Θουκυδίδη, αναφέρεται, και δεύτερη φορά (1.61.4), στην Βέροια.

41. Σε ό,τι αφορά στα Οδοιπορικά (Itineraria)

– Χάρτες, η Βέροια απαντάται :

α) Στον Πεντιγγεριανό Πίνακα [Beroea XII]. Πρόκειται για Αντίγραφο του ΙΒ' αι., ενός Χάρτη των Στρατιωτικών Οδών του Ρωμαϊκού Κράτους, που συντάχθηκε αρχικά από κάποιον Καστόριο, κατά τον Δ' αι. μ.Χ., και δημοσιεύτηκε το 1507 από τον Κορράδο Reutinger (εξ ου και το όνομα). Το Πρωτότυπο του Πίνακα ή Χάρτη (διαστάσεων 34 cm X 6,82 μ.), φυλάσσεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Βιέννης.

β) Στον Ραβεννάτη Γεωγράφο [194.14, Beroea]. Υπό το όνομα αυτό (και Ραβέννης Γεωγράφος), σώθηκε, (γραμμένο στα Λατινικά), περί το 650 μ.Χ., Έργο Αγνώστου Γεωγράφου εκ Ραβέννης, Κληρικού, με τίτλο «Περί Γεωγραφίας ή Χωρογραφίας», σε 5 Βιβλία. Σε αυτά περιγράφονται η Ασία, η Αφρική, η Ευρώπη, καθώς και περίπλους της Μεσογείου.

γ) Ομοίως, στον Ραβεννάτη Γεωγράφο [373.16, Beroea].

δ) Στον Γεωγράφο, του Μεσαίωνος Γουίδων εκ Ραβέννης, ο οποίος συνέγραψε το 1149 τα «Γεωγραφικά», (σε 6 Βιβλία) – [536.2, Beroea].

ε) Στο Οδοιπορικό του Αντωνίνου [Itinerarium Antoninum, 328.2, Berea XVII]. Πρόκειται για «Οδηγό» των κατά ξηρά και θάλασσα συγκοινωνιών του Ρωμαϊκού Κράτους, κατά τον 4ο αι. μ.Χ.. Συντάχθη υπό Αγνώστου, πιθανόν κατά το 375 μ.Χ.

Ο Μελετητής της Αρχαίας Βέροιας, που έχει υπόψη του τον παραπάνω Κατάλογο των Φιλολογικών Μαρτυριών, σίγουρα αποκομίζει καθοριστικές πληροφορίες και ανεκτίμητα στοιχεία, που συνθέτουν όψεις της Ιστορίας της Μακεδονικής Βέροιας και της αδιάλειπτης παρουσίας της στον ρου της Ιστορίας!

Ο Ποτάμιος θεός Όλγανος
(Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας)

τες Ελλήνων και Ρωμαίων Επιφανών Ανδρών (είκοσι δύο ζεύγη – σαράντα τέσσερις Άνδρες), στο όνομα «Δημήτριος», αναφέρεται (44.3-5), στην αναγγελία της κατάληψης της Βέροιας από τον Πύρρο.

25. Ομοίως, ο Πλούταρχος, στους «Παράλληλους Βίους» του, και στο όνομα «Πύρρος», αναφέρεται (11.3-8), και πάλι, στην προέλαση του Πύρρου, προς την Βέροια, στην κατάληψή της απ' αυτόν, και στην προσχώρηση πολλών Βεροιαίων στο δικό του στράτευμα.

26. Επίσης, ο Πλούταρχος, στους «Παράλληλους Βίους» του, και στο όνομα «Πομπήιος», αναφέρεται (64.1-2), στην στρατοπέδευση και εκγύμναση των δυνάμεων του Πομπήιου, παρά την Βέροια.

27. Ο Αλεξανδρινός Ιστορικός Αππιανός (πρώτο μισό του 2ου αι. μ.Χ.), συνέγραψε (161-169 μ.Χ.) μία Ιστορία της Ρώμης, από της ιδρύσεώς της μέχρι τον θάνατο του Τραϊανού. Το Έργο του «Ρωμαϊκή Ιστορία» ή «Ρωμαϊκά», περιλάμβανε 24 Βιβλία, από τα οποία διασώθηκαν τα 11 και η Εισαγωγή. Σε ένα από αυτά, στην «Συριακή», αναφέρεται (57) και η Βέροια, σχετικά με την ονοματοδοσία πόλεων της Συρίας, από τον Σέλευκο, με ονόματα Ελληνίδων και Μακεδονικών Πόλεων.

28. Ο Ιστορικός και Φιλόσοφος Φλάβιος Αρριανός (95-175 μ.Χ.), Συγγραφέας του σπουδαιότατου Έργου «Ανάβασις Αλεξάνδρου» (σε 7 Βιβλία), αναφέρεται (3.6.4), στον Βεροιαίο Κοίρανο, επιφορτισμένο με την

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ» (ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ) – ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ – (Αρχαίοι Χρόνοι έως και Ρωμαϊκή Κρατία) – (Βέροια 1960) – [ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – Ελληνική, Ξένη, Ανέκδοτα Πηγαι, σελ. 13-43].
2. ΛΟΥΚΡΕΤΙΑΣ ΓΟΥΝΑΡΟΠΟΥΛΟΥ – Μ.Β. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ «ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΚΑΤΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ» – ΤΕΥΧΟΣ Α' «ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΒΕΡΟΙΑΣ» (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΑΘΗΝΑ 1998) – [ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ – Ι. Φιλολογικές Μαρτυρίες, σελ. 27-32].
3. Βιογραφικά και Λοιπά Στοιχεία : α) «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ Σύγχρονος ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ» (ΤΟΜΟΙ 12) – (ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΡΙΤΗ) – [ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ν. ΝΙΚΑΣ & ΣΙΑ Ε.Ε., ΑΘΗΝΑ] - β) «ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ δομή» (ΤΟΜΟΙ 30+2) – [ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΗ Α.Ε., ΑΘΗΝΑ].

ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΛΕΚΑΝΙΔΟΥ Γ.

ΕΛΕΟΝΩΡΑ

ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ

- ☒ Νοητική Υστέρηση
- ☒ Σύνδρομο Down
- ☒ Διαταραχή Εμειματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα
- ☒ Αναπτυξιακές Διαταραχές (Αυτισμός, Asperger κ.α.)
- ☒ Μαθησιακές Δυσκολίες

Κονίτσης 36
1ος όροφος
ΒΕΡΟΙΑ

Τηλ: 23310 62170
Κιν: 6945 108 902
E-mail: lekanidou@gmail.com

AUDITORIUM

Παύλειο Πολιτιστικό Κέντρο Βέροιας

Ομιλία του φιλόλογου και μέλους της Ε.Μ.Ι.Π.Η. **Θωμά Γραβριηλίδη** στο «Auditorium: Παύλειο Πολιτιστικό Κέντρο» στις 9/6/2009, στην εκδήλωση «Ιστορικά Ημαθίας»

Α' ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το «Auditorium (auditorium=τόπος ακρόασης και μαθήσεως) ή Παύλειο Πολιτιστικό Κέντρο» της Ιεράς Μητροπόλεως Βέροιας, Ναούσης και Καμπανίας μίληκε για τα καλά στη ζωή μας, πριν ακόμα γίνουν τα επίσημα εγκαίνιά του.

Πριν από μια εβδομάδα περίπου, την περασμένη Τετάρτη (3-6-2009), παρακολουθήσαμε εδώ την πρώτη εκδήλωση στα πλαίσια των Παυλείων 2009 με τη συμμετοχή πάλι της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας.

Στα πλαίσια της σημερινής, δεύτερης εκδήλωσης στην ίδια αίθουσα ανέλαβα να σας πω λίγα λόγια για την αρκετά ενδιαφέρουσα, όπως νομίζω, ιστορία του κτιρίου που μας φιλοξενεί και των κτισμάτων που υπήρξαν πριν από αυτό στον ίδιο χώρο, χώρο του οποίου επίσης η ιστορία δε στερείται ενδιαφέροντος.

Η ομιλία μου αποτελείται από τις εξής ενότητες:

- Α) Πρόλογος
- Β) Το τέμενος του Ιεροδιδασκαλείου (ίδρυση-ανακαίνιση)
- Γ) Η μαρτυρία του Εβλιγιά Τσελεμπί για χριστιανικό ναό που μετατράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος και για τη μεγαλοπρέπεια και την ιερότητα του χώρου, στον οποίο βρισκόταν
- Δ) Η μαρτυρία του μιναρέ για την ύπαρξη στον ίδιο χώρο, κατά την αρχαιότητα, Βωμού προς τιμή της Ευνομίας
- Ε) Επίλογος

Β' ΤΟ ΤΕΜΕΝΟΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

Το κτίριο του «Auditorium: Παύλειο Πολιτιστικό Κέντρο» ιδρύθηκε το 1850, για να εξυπηρετήσει ως τέμενος τις λειτουργικές ανάγκες του παρακείμενου τότε μουσουλμανικού Ιεροδιδασκαλείου (Μενδρεσέ), γι' αυτό και ήταν γνωστό ως τέμενος του Ιεροδιδασκαλείου (Μενδρεσέ).

Από αρχιτεκτονική άποψη είναι ένα απέριτο οικοδόμημα χτισμένο με πωρόλιθους (πουρόπετρες) και διάφορα μάρμαρα σε δεύτερη χρήση. Αποτελείται από το κυρίως τέμενος, έναν τετράγωνο χώρο σκεπασμένο με τρούλο και από ορθογώνιο νάρθηκα στη βόρεια πλευρά, με έναν αρκετά ψηλό μιναρέ στη βορειοανατολική του γωνία.

Η κύρια είσοδος του τεμένους βρισκόταν στη βόρεια πλευρά του, όπου υπήρχε και μαρμαρίνη κρήνη, πριν περάσει από εκεί ο δρόμος, που άλλαξε τα πράγματα. Απόμειναν οι δύο πλάγιες είσοδοι, στην ανατολική και δυτική πλευρά και προστέθηκαν και άλλες δύο, πλάγιες επίσης, στον ανακαινισμένο - αναπαλαιωμένο, ως ένα σημείο, νάρθηκα.

Ο χώρος φωτίζεται από 14 αρκετά μεγάλα πλευρικά παράθυρα και από τα τέσσερα παράθυρα του τρούλου.

Η εσωτερική του διακόσμηση είναι λιτή, απο-

τελούμενη από αραβουργήματα και επιγραφές με ρητά από το Κοράνι και από τέσσερις παραστάσεις τοπίων, που βρίσκονται στο ύψος των παραθύρων του τρούλου.

Για το κτίριο αυτό ο Γ. Χ. Χιονίδης στο δεύτερο τόμο της Ιστορίας της Βέροιας, της πόλεως και της περιοχής, Βυζαντινοί Χρόνοι, Θεσσαλονίκη 1970, στην ενότητα « Βυζαντινά μοναί και εκκλησεία της Βέροιας καταστραφείσαι κυρίως εκ πυρκαϊών», γράφει τα εξής: «Κατά την γραπτήν ήδη παράδοσιν, εις την θέσιν του σημερινού τεμένους, το οποίον κείται νοτίως του 3ου-4ου δημοτικού σχολείου Βέροιας, εις απόστασιν 60-80 μέτρων εκ της πλατείας Δικαστηρίων - Ωρολογίου, υπήρχε προχριστιανικός βωμός και εν συνεχεία κατά τους βυζαντινούς χρόνους ναός των Αγίων Αποστόλων Παύλου και Πέτρου ή Παύλου, ο οποίος μετετράπη εις τέμενος από τους Τούρκους, ονομασθέν «Τσιάι-Λάικ» και ήτο μενδρεσές».

Το τέμενος του Ιεροδιδασκαλείου, μετά την απελευθέρωση της Βέροιας, με πρόταση του Μητροπολίτη Πολύκαρπου(1928-1942±), ενδιαφέρθηκε να το αγοράσει, για να το μετατρέψει σε ναό, η επι-

Auditorium:
Παύλειο Πολιτιστικό Κέντρο

τροπή του Μητροπολιτικού ναού της Βέροιας των Αγίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

Το συμβόλαιο της αγοραπωλησίας έγινε στις 22 Φεβρουαρίου του 1936 στο συμβολαιογραφείο του Αντωνίου Σαρηκωστή (αριθμ. συμβ. 31,14). Πωλητής η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ως διαχειρίστρια της ανταλλαγίμου περιουσίας του Δημοσίου. Αγοραστής ο Ιερός ναός των Αγίων Αποστόλων Βέροιας. Το τίμημα 150.000δρχ. Ποσό καθόλου ευκαταφρόνητο για την εποχή εκείνη.

Απαγορευτικές υποδείξεις από την Αθήνα δεν επέτρεψαν, δυστυχώς, τη μετατροπή του τεμένους σε ναό, για να μη δημιουργηθεί διπλωματικό πρόβλημα, με συνέπεια το οικοδόμημα τα επόμενα χρόνια να ταλαιπωρηθεί από τη φθορά του πανδαμάτορα χρόνου και παρά τις κάποιες συντηρητικές εργασίες που έγιναν στο παρελθόν, να καταντήθει όνειδος για τη Βέροια, όπως, χάρη στις άοκνες προσπάθειες του Μητροπολίτη μας κ. Παντελεήμονος και των δραστήριων συνεργατών του, συμπεριλήφθηκε στα περιφερειακά προγράμματα και με

χρηματοδότηση της Ε.Ο.Κ. και του ελληνικού Δημοσίου από όνειδος έγινε κόσμημα της Βέροιας και ολόκληρης της Ημαθίας.

Γ' Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΜΠΗ 1668

Η παράδοση είναι η ιστορία η καταγεγραμμένη στη μνήμη του λαού. Συχνά στους δύσπιστους φαίνεται σαν παραμύθι, όπως κάποτε κάποιες ανέλπιδες γραπτές μαρτυρίες τους κάνουν να τρίβουν τα μάτια τους! Αυτό έγινε και με την παράδοση που έλεγε ότι στη θέση του τεμένους «Του Μενδρεσέ» ή «Τσιάι-Λάικ» υπήρχε παλιότερα χριστιανική εκκλησία.

Ο περίφημος μωαμεθανός περιηγητής Εβλιγιά Τσελεμπί κατά τις περιηγήσεις του στις διάφορες περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, πέρασε στα 1668 και από τη Βέροια και στο ταξιδιωτικό του σύγγραμμα περιέλαβε και αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες και γι' αυτήν. Σχετικά λοιπόν με τα τζαμιά που υπήρχαν τότε στη Βέροια, γράφει τα εξής:

«Συνολικά υπάρχουν δεκαέξι παλαιά τζαμιά σουλτάνων. Από όλα, το τζαμί του Γαζή Μουράτ Χαν Α' μέσα στην αγορά, το τζαμί του Μουσά Τσελεμπί, γιου του Κεραυνού Χαν, ο τόπος προσευχής, και το τζαμί του Φραντζή (Franci), αυτά είναι τζαμιά που έχουν ακμάσει [μετά τη μετατροπή τους] από εκκλησίες». (Β. Δημητριάδη, Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπί (εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια), Θεσσαλονίκη 1973, Μ.Β., δημοσιεύματα της Ε.Μ.Σ., σελ. 254, 255).

Από τα τρία τζαμιά - πρώην βυζαντινές εκκλησίες, που προαναφέρθηκαν, το πρώτο ταυτίζεται με το ναό της Παλιάς Μητροπόλης της Βέροιας και το τρίτο με το ναό της Αγίας Παρασκευής, ο οποίος κατεδαφίστηκε μετά την απελευθέρωση (1920), αφού προηγουμένως είχε ερειπωθεί από πυρκαγιά. (Γ. Χ. Χιονίδης, Ιστορία της Βέροιας Τ-Β', Βυζ. Χρόνοι, σελίδες 68, 172, 181, 182). Ο ναός της Αγίας Παρασκευής ήταν γνωστός στη Βέροια ως «Fırinci» ή «Kazancı» τζαμί ή ως «Τζαμί της αρκούδας» ή «Τζαμί της Μελίκης» και βρισκόταν στην περιοχή της πλατείας Πλατάνων. (Θ. Γαβριηλίδη, Η Βέροια στους αιώνες, Βεργιώτικα σημειώματα, Βέροια 1999, σελ. 24-28).

Το δεύτερο, το τζαμί του Μουσά Τσελεμπί, γιου του Κεραυνού Χαν, το οποίο προσδιορίζεται από τον Εβλιγιά Τσελεμπί και με τη φράση «ο τόπος προσευχής», είναι αυτό που αντιστοιχεί στο βυζαντινό ναό των Αγίων Αποστόλων ή του Αποστόλου Παύλου, που φαίνεται ότι υπήρχε ως τζαμί εν λειτουργία ή βρισκόταν σε ερειπιώδη κατάσταση, όπως έδωσε το 1850, όπως προαναφέρθηκε, τη θέση του στο κτίριο του υπάρχοντος τεμένους-auditorium-Παύλειο Πολιτιστικό Κέντρο.

Στα κτηματολογικά τεφτέρια της Βέροιας, τα οποία καταρτίστηκαν στα τελευταία χρόνια του 19ου αιώνα και περιλαμβάνουν τις μουσουλμανικές συνοικίες, η δεύτερη σε σειρά συνοικία μετά από εκείνη του «Κεμάλ Μπέη», είναι η ονομαζόμενη «Τσαγαλίκ», η οποία, σύμφωνα με σχόλιο του μεταφραστή και σχολιαστή του Ταξιδιωτικού του Εβλιγιά Τσελεμπί, του Βασίλη Δημητριάδη, απλωνόταν από την πλατεία Ωρολογίου μέχρι Ιωσηφίδου προς τους στρατώνες και το Γυμνάσιο Αρρένων.

Σε άλλο σημείο του έργου του Βασίλη Δημητριάδη «Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπί», σελ. 261, εκεί που αναφέρονται οι τόποι αναψυχής και ανέσεως των ανθρώπων των διασκέδσεων της Βέροιας, λέγεται ότι «ο πιο περίφημος είναι ο τόπος περιπάτου Τζαγαλίκ (που)

Αναδρομή στην Ιστορία του κτιρίου και του χώρου του πρώην τεμένους «Μενδρεσέ»

είναι σαν περσικός δρόμος με δενδροστοιχίες».

Σχολιάζοντας τη λέξη «Τζαγλαγίκ» ο Β. Δημητριάδης σημειώνει ότι η σημασία της είναι «Τόπος που αναβλύζει νερό κελαρύζοντας» και ότι «εκεί βρισκόταν παλαιότερα ο ναός των Αγίων Αποστόλων και ακόμα παλαιότερα αρχαίος βωμός».

Ο ΤΟΠΟΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Για την περιοχή στην οποία βρισκόταν ο χριστιανικός ναός των Αγίων Αποστόλων, ο οποίος είχε μετατραπεί σε τζαμί του Μουσά Τσελεμπί, αλλά και το Βήμα του Αποστόλου Παύλου και παλαιότερα αρχαίος βωμός, ο Εβλιγιά Τσελεμπί, ο οποίος στο «Ταξιδιωτικό» του την αποκαλεί «ο τόπος προσευχής», γράφει μεταξύ άλλων και τα εξής:

«Επειτα ο τόπος των συζητήσεων (sohbetgah), ο τόπος λατρείας (ibadetgah), ο τόπος προσευχής (namazgah) βρίσκεται σε μια ανοιχτωσιά. Είναι ένας τόπος λατρείας, που ομοιός του δε βρίσκεται άλλος στην οθωμανική αυτοκρατορία (Rum), την Αραβία ή την Περσία• χωράει πενήντα χιλιάδες ανθρώπους. Είναι μια κοιλάδα γεμάτη γρασίδι και τουλίπες• γύρω της έχει τοίχους και, όπως τα τετράγωνα αμπέλια της Περσίας, έχει τέσσερις πόρτες. Στο εσωτερικό του ευχάριστου αυτού τόπου οι ευσεβείς πρόγονοι κτήτορες φύτεψαν σύμφωνα με την επιστήμη της γεωμετρίας σε ευθείες σειρές χιλιάδες πανύψηλα δέντρα. Όλα τα τεράστια δέντρα υψώνουν την κορυφή τους ως την άκρη του ουρανού. Από τα φύλλα και τα φρούτα όλων των φουντωμένων κλαδιών των υψηλών δέντρων η σκιά του φωτοδότη ήλιου δεν πέφτει επάνω στο έδαφος. Είναι μια υποδειγματική κοιλάδα, καθώς επάνω στην επιφάνεια της γης τα διάφορα χρώματα της πρασινάδας συνεχώς μεταβάλλονται σαν πρασινόχρωμο βελούδο της Έδεσσας. Τα πλάσματα του Θεού, που βρίσκονται εδώ, έχουν γίνει πανύψηλα. Η μαγευτική ευωδιά των βαθυπράσινων κυπαρισσιών ευφραίνει την όσφρηση των ανθρώπων. Το καθένα τους, σαν ένας νέος με πράσινο σαν σάπφειρο μανδύα, στέκεται όρθιο ενώνοντας τα χέρια του σε υπακοή προς τον δημιουργό του κόσμου, έτσι καθώς το ένα είναι υψηλότερο από το άλλο.

Επάνω στα κυπαρίσσια και τα άλλα πανύψηλα δέντρα εκατοντάδες χιλιάδες γλυκόλαλα πουλιά και χιλιάδες χιλιάδων αηδόνια γλυκόλαλα αρχίζουν τα έπη τους και τις κραυγές τους με τα μελωδικά μουσικά τους όργανα κι ευφραίνοντας αναζωογονούν την ψυχή των ανθρώπων. Με λίγα λόγια ο φτωχός δούλος εγώ σε ταξίδια 51 χρόνων δεν έχω δει άλλον τέτοιο τόπο προσευχής και λατρείας. Μόνο στο σαντζάκι Sirm μέσα στην πόλη Ozicse είδα έναν τόπο προσευχής, που και αυτός ήταν υποδειγματικός.

Αλλά αυτός ο τόπος λατρείας της Βέροιας είναι ένας μεγάλος ανοιχτός και αξιοθέατος μεντρεσέ. Πατί όλοι οι ουλεμάδες της πόλης, οι ευσεβείς, οι γέροντες και οι σπουδαστές των επιστημών, έπειτα από την απογευματινή προσευχή, συγκεντρώνονται σ' αυτόν το σκιερό περίπατο• στις γωνιές ομάδες συζητούν γύρω από την επιστήμη του ιερού δικαίου και άλλες γνώσεις αξιοπερίεργες και παράξενες και συνομιλούν φιλικά. Είναι ένας τόπος συγκεντρώσεως επιστημόνων, πηγή μορφωμένων, κατοικία ποιητών και συγγραφέων και μεταλλείο ιστορικών. Όταν χρειάζεται, εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι συγκεντρώνονται στη βασιλική αυτή αυλή και προσεύχονται ζητώντας βροχή• και οι ταπεινές τους προσευχές και οι ικεσίες τους ασφαλώς γίνονται δεκτές. Είναι τόπος προσευχής, που δεν έχει ομοιό του, όπου

οι προσευχές γίνονται αποδεκτές. Βλέποντάς τον οι άνθρωποι βάζουν το δάχτυλο στο στόμα και φτάνουν σε βαθμό να ζαλίζεται το μυαλό τους• τόσο ψηλά δέντρα υπάρχουν, περιέργα και παράξένα, θεικά πλάσματα (ας παραμείνουν ως το τέλος των καιρών). Πραγματικά είναι ανάγκη να δουν οι ταξιδιώτες την υποδειγματική αυτή πόλη κατά την άνοιξη, που υπάρχουν θαυμαστά πράγματα».

Σχετικά με τα λεγόμενα από τον Εβλιγιά Τσελεμπί για τον τόπο λατρείας και προσευχής της Βέροιας ο Β. Δημητριάδης κάνει το εξής σχόλιο: Πιθανόν (να είναι) η περιοχή όπου βρίσκεται σήμερα το «Βήμα του Αποστόλου Παύλου» γνωστή ως «τα πολλά κυπαρίσσια». Η περιοχή λεγόταν (στη Βέ-

ντίον του αδερφού του Σουλεϊμάν και έπειτα εναντίον του Μεχμέτ ως τις 5 Ιουλίου 1413• τότε νικήθηκε από τον τελευταίο στο Camurlu-Ova της Βουλγαρίας και εκτελέστηκε. Μέσα στις χρονολογίες αυτές πρέπει να τοποθετήσουμε και την κατάληψη της Βέροιας από τον Μουσά».

Δ' Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΜΙΝΑΡΕ

Ανάμεσα στα μαρμάρινα αγκωνάρια της ανατολικής πλευράς της τρίπλευρης βάσης του μινάρε του πρώην τεμένους του Μενδρεσέ και τώρα Auditorium-Παύλειου Πολιτιστικού Κέντρου ξεχωρίζει ένα βαλμένο από κάποιο ευλαβικό χέρι άριστου τεχνίτη (και πιθανόν όχι άγευστου ελληνικής παιδείας) σε περίοπτη θέση, έτσι ώστε όποιος ψάχνει να βρει, να το βρει και όποιος έχει «πάντα ανοιχτά και πάντα άγρυπνα τα μάτια της ψυχής του», να το βλέπει και να διαβάσει άνετα τις δυο συλλαβές μιας μεγαλογράμματης αρχαίας ελληνικής επιγραφής, τη μια κάτω από την άλλη: ΒΩ...ΕΥΝ...

Δε νομίζω ότι έχουμε την ανάγκη άλλων μαρτύρων, για να καταλήξουμε στο συμπέρασμα, στο οποίο και άλλοι, παλιότεροι ερευνητές, Έλληνες και ξένοι, κατέληξαν βλέποντας τα λείψανα αυτής της επιγραφής. Ότι, δηλαδή, πριν από το χριστιανικό ναό των Αγίων Αποστόλων ή του Αποστόλου Παύλου, τον οποίο ο Μουσά Τσελεμπί μετέτρεψε στα 1410-1413 σε μουσουλμανικό τέμενος, υπήρχε στον τόπο αυτό αρχαίος ελληνικός βωμός αφιερωμένος στην Εunoμία, τον οποίο δεν αποκλείεται να είδε και ο Απόστολος Παύλος, όταν πέρασε από τα άγια αυτά μέρη.

Ας σημειωθεί ότι σύμφωνα με κάποιους ερευνητές, πριν από το βυζαντινό ναό των Αγίων Αποστόλων, υπήρχε στην ίδια θέση παλαιοχριστιανική βασιλική αφιερωμένη στον Απόστολο Παύλο.

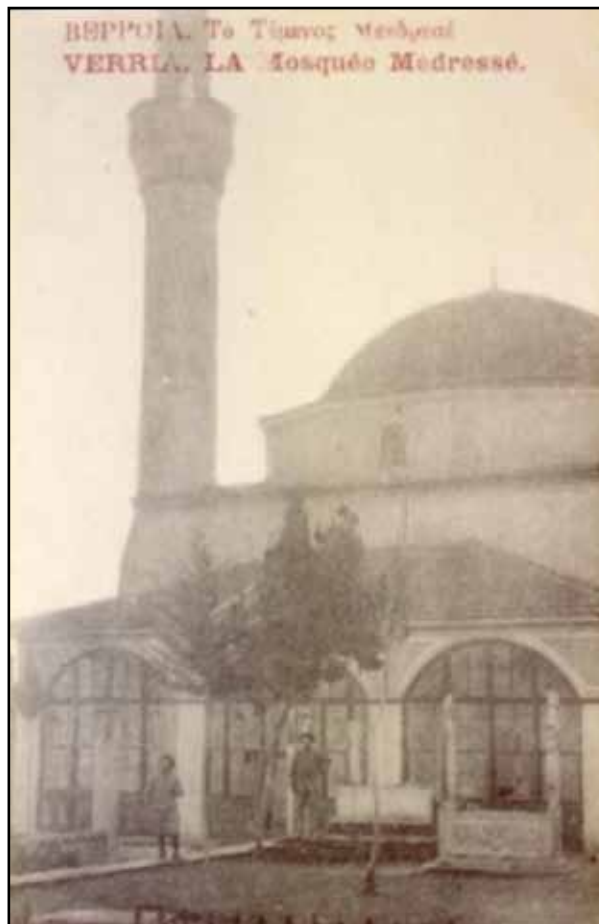
ΕΥΝΟΜΙΑ-ΕΥΚΛΕΙΑ

Σύμφωνα, λοιπόν, με τη «μαρτυρία του μινάρε» του «Auditorium-Παύλειου Πολιτιστικού Κέντρου» στην αρχαία Βέροια λατρευόταν η Εunoμία - σ' έναν τόπο που, όπως φαίνεται θεωρούνταν ιερός και πριν καθαγιαστεί από την παρουσία του Αποστόλου των Εθνών Παύλου - ενώ στις Αιγές (Βεργίνα), όπως έγινε γνωστό από την εύρεση του αγάλματος της γιαγιάς του Μ. Αλεξάνδρου, της Ευρυδίκης, στου οποίου το βάθρο υπάρχει η αφιερωματική επιγραφή «ΕΥΡΙΔΙΚΑ ΣΙΡΡΑ ΕΥΚΛΕΙΑΙ (Η Ευρυδίκη, η κόρη του Σίρα στην Εύκλεια) (4ος αιών π. Χ.)» υπήρχε ιερό λατρείας της Εύκλειας.

Οι αρχαίοι μας πρόγονοι είχαν θεοποιήσει τις έννοιες Εunoμία και Εύκλεια - οι οποίες μάλιστα στην Αθήνα λατρεύονταν μαζί, σε κοινό ιερό - για να επισημάνουν τη σημασία τους για την προσωπική και κοινωνική ζωή των ανθρώπων.

Ε' ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ενημερωτικές πινακίδες με παρουσίαση σε αδρές γραμμές της ιστορίας του κτιρίου και του περιβάλλοντος χώρου του, τοποθετημένες στις εισόδους του «Auditorium: Παύλειου Πολιτιστικού Κέντρου», έχω τη γνώμη ότι θα βοηθούσαν τους επισκέπτες, τους ξένους αλλά προπάντων τους Βεροιαίους, να το γνωρίσουν και να το βάλουν στην καρδιά τους και, όταν ακούν το όνομα «ΠΑΥΛΕΙΟ», να μη χρειάζονται καμιά άλλη πληροφορία, για να καταλαβαίνουν περί τίνος πρόκειται, όπως συμβαίνει στη Νάουσα με το όνομα «ΛΑΠΠΕΙΟ», το οποίο όχι μόνο δε χρειάζεται διευκρινίσεις, αλλά και αποτελεί σημείο προσανατολισμού για τους Ναουσαίους.

Κάρτα αλληλογραφίας με το ιστορικό τέμενος Μενδρεσέ

ροια) επίσης «Μασάλ» (ιστορίες, διηγήσεις, κούφια λόγια) γιατί εκεί συγκεντρώνονταν και συζητούσαν οι Τούρκοι, όπως αναφέρει και ο Εβλιγιά (sohbetgah:τόπος για κουβέντα).

Για το Μουσά Τσελεμπί, ο οποίος μετέτρεψε το ναό των Αγίων Αποστόλων σε τζαμί (1410-1413), ο Β. Δημητριάδης στην εισαγωγή του έργου, που προαναφέρθηκε, γράφει τα εξής:

«Η ύπαρξη επίσης στην πόλη τζαμιού του Μουσά, γιου του Βαγιαζίτ Α', δείχνει ότι η πόλη πρέπει να ξαναπαρήλθε την εποχή που αυτός βρισκόταν στη βαλκανική χερσόνησο διεκδικώντας τον οθωμανικό θρόνο από τους αδελφούς του, μετά την καταστροφή του οθωμανικού στρατού από τον Τιμούρ-Λεγκ στη μάχη της Άγκυρας (1402). Είναι λοιπόν πιθανό ότι η πόλη ξαναβρήκε για λίγον καιρό την ελευθερία της στη συγκεχυμένη εποχή της Μεσοβασιλείας (Fetret zamanı, 1402-1413) και χρειάστηκε να την καταλάβει και πάλι ο Μουσά ή ένας από τους απογόνους του Εβρενός, που είχαν ταχθεί με το μέρος του. Ο Μουσά βρισκόταν στις ευρωπαϊκές κτήσεις της οθωμανικής αυτοκρατορίας πολεμώντας από το 1410 πρώτα ενα-

Τα “Βεροιώτικα Σημειώματα” του Παύλου Πυρινού παρουσίασε η Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Το βιβλίο του Παύλου Πυρινού με τίτλο «Βεροιώτικα Σημειώματα» παρουσιάστηκε το βράδυ της Τετάρτης στο «Παύλειο Πολιτιστικό Κέντρο» (πρώην τέμενος Μενδρεσέ), από την Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.), σε συνεργασία με τη Μητρόπολη Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας, στο πλαίσιο των ΙΕ' Παυλείων.

Η καταρρακτώδης βροχή δεν απέτρεψε τους εκατοντάδες φίλους του Παύλου Πυρινού να μεταβούν στο σημείο της εκδήλωσης, γεμίζοντας τον χώρο, ενώ μεταξύ αυτών, παρέστησαν και ο Μητροπολίτης Βεροίας κ. Παντελεήμων, ο Μητροπολίτης Νεαπόλεως και Σαμαρείας κ. Αμβρόσιος (από το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων), η Δήμαρχος Βεροίας Χαρούλα Ουσουλτζόγλου, ο αντιδήμαρχος Ανάπτυξης του Δήμου Βεροίας Παύλος Παυλίδης, ο πρώην Αστυνομικός Διευθυντής Ημαθίας Παναγιώτης Γκουβεντάρης κ.α.

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Την εκδήλωση παρουσίασε ο Πρόεδρος της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας Αθανάσιος Βουδούρης, ο οποίος ανέφερε μεταξύ άλλων στον χαιρετισμό του: «Τα τελευταία χρόνια, είναι γεγονός, ότι οι προσπάθειες καταγραφής της ιστορικής πορείας και των τοπικών παραδόσεων συγκεκριμένων – περιορι-

σμένων – τόπων (πόλεων, χωριών, οικισμών ή ακόμη και μεμονωμένων μνημείων) έχουν αυξηθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα οι γνώσεις και η εμπειρία μας συνεχώς να εμπλουτίζονται. Και αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμο και σημαντικό στη γενικότερη ιστορική έρευνα, διότι η ενασχόληση με την τοπική ιστορία και η αναζήτηση πηγών και πληροφοριών για μικρούς, ίσως και ασήμαντους σε ορισμένες περιπτώσεις τόπους, αποτελεί εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα, καθώς οι ερευνητές καλούνται να συγκεντρώσουν ψηφίδα – ψηφίδα τις διαθέσιμες πληροφορίες, προκειμένου να συνθέσουν στη συνέχεια το ευρύτερο μωσαϊκό της τοπικής και γενικής ιστορίας, αντιμετωπίζοντας ποικίλες δυσκολίες. Αυτό ακριβώς το γεγονός είναι που δίνει μεγαλύτερη αξία και σπουδαιότητα σε ανάλογες προσπάθειες και πρωτοβουλίες.

Οι περισσότερες από τις μελέτες αυτού του είδους, προέρχονται κυρίως από «ερασιτέχνες» λαογράφους, ερευνητές και ιστοριογράφους, οι οποίοι κινούνται από αγάπη για τον τόπο τους και «μεράκι», όπως έγραψε πρόσφατα τοπικός ερευνητής της Ημαθίας, θυσιάζουν τον ελεύθερο χρόνο τους για να προσφέρουν τους καρπούς των κόπων τους στον τόπο και τους κατοίκους του, σύμφωνα πάντοτε και με τις προσωπικές δυνατότητές τους.

Στο πνεύμα αυτό κινείται εδώ και σχεδόν μισό αιώνα και ο κ. Παύλος Πυρινός, ο «ακάματος σκαπανέας» του πνεύματος και της ανιδιοτελούς προσφοράς προς την τοπική κοινωνία, όπως χαρακτηρίζεται σε συγχαρητήριο έγγραφο του Δήμου Βεροίας, συμβάλλοντας σημαντικά, με την προσωπική του ευαισθησία, στην προώθηση του τοπικού μας πολιτισμού, αποδεικνύοντας παράλληλα την έμπρακτη αγάπη του για τον τόπο και τους κατοίκους του».

Η Δήμαρχος της Βεροίας

Στη συνέχεια, η Δήμαρχος Βεροίας κ. Χαρούλα Ουσουλτζόγλου απηύθυνε χαιρετισμό, εμφανώς συγκινημένη, αναφέροντας μεταξύ άλλων: «Σήμερα είναι μια ιδιαίτερα ξεχωριστή μέρα που θα γραφτεί στην ιστορία της πόλης, γιατί ανοίγει τις πύλες του αυτό το κτίριο που η σκέψη και η έμπνευση του Μητροπολίτη μας του έδωσε νέα πνοή. Συγχαίρω και τις προσπάθειες της Εταιρείας για την ανάδειξη της ιστορίας και του πολιτισμού της πόλης μας. Με τον Παύλο Πυρινό, μας συνδέει η ενδιαφέρον μας για την πορεία αυτής της πόλης. Μπορεί τα «σημειώματα» να μη κατατάσσονται στα ιστορικά

βιβλία αλλά αποτελούν για τα βεροιώτικα δρώμενα κάτι πολύ σημαντικό. Η αποψινή εκδήλωση είναι συγκινησιακά φορτισμένη, αφού ο Παύλος Πυρινός παραμένει ένας ενεργός πολίτης που με την ευγενική ψυχή του δεν έπαψε να νοιάζεται για τα μικρά και τα μεγάλα της καθημερινότητάς μας.»

Ο Μητροπολίτης Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας

Στη συνέχεια ο Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων ανέβηκε στο βήμα για τον εναρκτήριο λόγο και μίλησε τόσο για το τιμώμενο πρόσωπο της βραδιάς, τον κ. Πυρινό, όσο και για την συνδιοργανώτρια Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας, καθώς και για το

μνημείο που από το βράδυ της Τετάρτης ανοίγει τις πύλες του στο κοινό. Ο κ. Παντελεήμων στο χαιρετισμό του μεταξύ άλλων είπε: «Με πολλή χαρά σας καλωσορίζω απόψε στην παρουσίαση του έργου ενός εκλεκτού συμπολίτη μας, ενός ακαταπόνητου ερευνητού της ιστορίας της πόλεώς μας, του Θεολόγου και ιστορικού κ. Παύλου Πυρινού, συνεργάτου επί πολλά χρόνια της Ιεράς Μητροπόλεώς μας. Η παρουσίαση αυτή γίνεται άλλωστε σε συνεργασία της Ι. Μητροπόλεως με την Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας και εντάσσεται στο πλαίσιο των ΙΕ' Παυλείων. Όπως είναι γνωστό τα Παύλεια έχουν ως σκοπό να αναδείξουν και να προβάλουν μέσα από την εξέλιξη και την ιστορία της Βεροίας, της πόλεως στην οποία κήρυξε ο Απόστολος και της περιοχής της, και την εξέλιξη και την ιστορία της τοπικής Εκκλησίας, την απήχηση που είχε το κήρυγμα του πρωτοκορυφαίου αποστόλου και τις ευεργετικές συνέπειες που είχε η διάδοση του χριστιανισμού στην περιοχή μας, συνέπειες που άλλαξαν την ροή της ιστορίας της και της έδωσαν ένα νέο στίγμα και μία νέα προοπτική σύμφωνα με την οποία πορεύτηκε 20 αιώνες τώρα.

Αυτήν την ιστορία ιχνηλατεί σήμερα με τα σημειώματά του και ο αγαπητός σε όλους μας κ. Παύλος Πυρινός, που ανιχνεύει και απεικονίζει με τον δικό του τρόπο στοιχεία της ιστορίας της πόλεώς μας στα «Βεροιώτικα Σημειώματα», σημειώματα που ενδιαφέρουν εξαιρετικά όλους μας, γιατί αφορούν στην πόλη μας και στα πρόσωπα που έζησαν και δραστηριοποιήθηκαν σ' αυτήν, σημειώματα που μας γνωρίζουν την πόλη μας και αποκαλύπτουν λεπτομέρειες της ιστορίας της.

Και μπορεί πολλά από αυτά να τα έχουμε κάποιοι από εμάς ξαναδιαβάσει, καθώς ο κ. Πυρινός τα δημοσίευσε τα προηγούμενα χρόνια στον τοπικό τύπο, είναι όμως πολύ χρήσιμο να τα έχουμε τώρα συγκεντρωμένα σε ένα τόμο, σ' αυτόν τον καλαίσθητο τόμο με τον εύστοχο τίτλο «Βεροιώτικα Σημειώματα» που παρουσιάζεται απόψε.

Γι αυτό και συγχαίρω τον κ. Πυρινό και του εύχομαι να συνεχίζει την έρευνά του και την προσφορά του στην πόλη μας και την ιστορία της για πολλά χρόνια ακόμη».

Παρουσίαση βιβλίου και του συγγραφέα

Η συνέχεια της εκδήλωσης περιελάμβανε την παρουσίαση του βιβλίου «Βεροιώτικα σημειώματα» από τον Δρ. Ιστορίας Αντώνη Κολτσίδα και την Καθηγήτρια – Φιλολόγο Σοφία Πιστοφίδου-Τσόγκα, ενώ μεταξύ των δύο εισηγήσεων προβλήθηκε DVD που παρήγαγε η Ε.Μ.Ι.Π.Η., αφιερωμένο στη ζωή και την προσφορά του συγγραφέα Παύλου Πυρινού, από το οποίο αναδείχθηκε ο πλούτος της προσωπικότητάς του.

Ανακήρυξη του Παύλου Πυρινού ως Επίτιμου Προέδρου της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Τέλος, όπως ανακοίνωσε ο πρόεδρος της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας, το Δ.Σ. αποφάσισε να ανακηρύξει τον κ. Πυρινό Επίτιμο πρόεδρο της Εταιρείας, προσφέροντάς του παράλληλα τιμητική πλακέτα.

Ο συγγραφέας των «Βεροιώτικων Σημειωμάτων»

Ο συγγραφέας στην ομιλία του ευχαρίστησε τη Μητρόπολη και την Ε.Μ.Ι.Π.Η. για την διοργάνωση της εκδήλωσης, καθώς και όλους τους παρισταμένους που τον τίμησαν με την παρουσία τους. Ιδιαίτερες ευχαριστίες εξέφρασε προς του δύο ομιλητές για το βιβλίο του και στα μέλη του Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η. για την απόφασή τους να αποδώσουν

τον ύψιστο τίτλο τιμής της Εταιρείας προς το πρόσωπό του. Ο Παύλος Πυρινός δεν παρέλειψε να ευχαριστήσει τους εκδότες των εφημερίδων που φιλοξενούσαν τα άρθρα του, το σύνολο των οποίων συγκαταλέγονται στις σελίδες του νέου του βιβλίου (Ως γνωστόν, ο κ. Πυρινός είναι χρόνια τώρα συνεργάτης του «Λ»). Όπως τόνισε, μάλιστα, ο κ. Πυρινός, τα έσοδα από τις πωλήσεις του βιβλίου θα διατεθούν σε φιλανθρωπικούς σκοπούς και στην επιστημονική έρευνα.

Μετά το πέρας της εκδήλωσης ο συγγραφέας υπέγραψε αντίτυπα του βιβλίου του και δέχθηκε τα συγχαρητήρια του κόσμου.

Παρουσίαση του βιβλίου του Γιάννη Ατζακά «Θολός Βυθός»

✓ Ο εσωτερικός διάλογος του παιδιού και του ενήλικα Ήρωα του βιβλίου Γιάννη Αρχοντή, σχετικά με τη ζωή του σε Παιδοπόλεις της μετεμφυλιακής περιόδου

Χρ. Σκούπρας

Βασ. Κατσαρός

Αθ.Βουδούρης

Γ. Λιόλιος

Ο Γιάννης Ατζακάς

Το πολύ ενδιαφέρον βιβλίο του Γιάννη Ατζακά «Θολός Βυθός», που αναφέρεται στη ζωή των παιδιών στις Παιδοπόλεις που ίδρυσε η βασίλισσα Φρειδερίκη από το 1947 και μετά, παρουσιάσε το βράδυ της Δευτέρας 25 Μαΐου 2009, η Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.), σε συνεργασία με την Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας και τις εκδόσεις «Άγρα», στην αίθουσα εκδηλώσεων της Δημόσιας Βιβλιοθήκης, στη Βέροια.

Για το βιβλίο και την περίοδο εκείνη, μίλησαν οι Βασίλειος Κατσαρός, Καθηγητής της Μεσαιωνικής Ελληνικής (Βυζαντινής) Φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ., Γιώργος Λιόλιος, Δικηγόρος – Συγγραφέας και Χρήστος Σκούπρας, Φιλολόγος – Συγγραφέας.

Χαιρετισμός Προέδρου Αθ. Βουδούρη

Η εκδήλωση άρχισε με τον χαιρετισμό του προέδρου της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας Αθανασίου Βουδούρη, ο οποίος άλλωστε ανέλαβε και τον συντονισμό της εκδήλωσης. Ο κ. Βουδούρης καλωσόρισε τον Γιάννη Ατζακά στη Βέροια, τονίζοντας πως η Ε.Μ.Ι.Π.Η., από τα πρώτα της βήματα ενέταξε, ως ένα από τα μέσα υλοποίησης των στόχων και των σκοπών της, την παρουσίαση λογοτεχνικών βιβλίων που συμβάλουν στην απόκτηση πληρέστερης εικόνας για το ιστορικό παρελθόν, στο ευρύτερο ή σε τοπικό επίπεδο, προωθώντας, κατά το δυνατό, τη μετάδοση της ιστορικής μνήμης στις σύγχρονες γενιές, με τρόπο περισσότερο προσίτο και ευχάριστο.

Στη συνέχεια ευχαρίστησε τους ομιλητές της βιβλιοπαρουσίασης, καθώς και το κοινό που παρέστη στην εκδήλωση, μεταξύ των οποίων βρισκόταν και η Δήμαρχος Βέροιας Χαρούλα Ουσουλτζόγλου και μέλη του Συλλόγου Αποφοίτων της Παιδοπόλης «Καλή Παναγιά».

Εισήγηση Καθηγητή ΑΠΘ Β. Κατσαρού

Ο Καθηγητής της Μεσαιωνικής Ελληνικής (Βυζαντινής) Φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ. Βασίλειος Κατσαρός αναφέρθηκε στο ύψος και τον λόγο του συγγραφέα, ο οποίος «ως καλός Ηνίοχος», χαλιναγωγεί τον λόγο του μέσα στο βιβλίο, άλλοτε τραβώντας το «χαλινάρι» δημιουργώντας ένταση και άλλοτε αφήνοντας το χαλαρό, προκαλώντας έτσι ισορροπία στον λόγο του κειμένου.

Εισήγηση του Συγγραφέα Γ. Λιόλιου

Ο δικηγόρος και συγγραφέας Γιώργος Λιόλιος, μίλησε για το ιδεολογικό πλαίσιο στο οποίο εξελίσσεται η εμπειρία του Γιάννη Ατζακά, σημειώνοντας πως αποτελεί σημαντικό συμπλήρωμα στην ελλειπτική και ανεπαρκή βιβλιογραφία για το θέμα.

Χαρακτήρισε μάλιστα τον λόγο του βιβλίου ως «ανόθευτο αυτοβιογραφικό λόγο και ανόθευτη λογοτεχνική γραφή», ενώ έκανε ιδιαίτερη αναφορά στα δύο αντίπαλα μέτωπα, το «Παιδοφύλαγμα» της Φρειδερίκης ως αντίπαλο δέος στο «Παιδομάζωμα» των Κομμουνιστών.

Κριτική παρουσίαση του βιβλίου από τον φιλόλογο Χρ. Σκούπρα

Ο Χρήστος Σκούπρας κατά την κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Γιάννη Ατζακά, τόνισε:

«Ο Θολός Βυθός είναι ένα αξιαναγνωστό βιβλίο για πολλούς λόγους. Καταρχήν, η πρωτοπρόσωπη μαρτυρία του συγγραφέα για τη ζωή των ορφανών παιδιών στις Παιδοπόλεις της Φρειδερίκης, καταφέρνει να δομήσει πολλά ερωτήματα, απορίες και δευτερεύουσες πλευρές του πρόσφατου παρελθόντος που φαίνεται πως απασχολούν ακόμη τη νεοελληνική κοινωνία.

Στο βιβλίο, μια ψυχαναλυτική νουβέλα ενηλικίωσης, το Παιδί, ο Γιάννης Αρχοντής της αφήγησης, αναμετρείται με την ορφάνια και τον ξεριζωμό από το γενέθλιο χώρο. Η μοίρα και η τύχη του έθεσαν ως έργο από τα μικρά του χρόνια να αναστοχάζεται τον εαυτό του και τις ρίζες του, μέσα από τη συνείδηση των μεγαλύτερων και των κανόνων που διέπουν τη λειτουργία των παιδοπολέων. Είναι ένας «ανταρτοπληκτος».

Ως ενήλικας αφηγητής παλεύει να τακτοποιήσει πλευρές της προσωπικής του ιστορίας που έχουν σχέση με την οδυνηρή εμπειρία του αποχωρισμού της γενέθλιας γης. Ο αθέλητος χωρισμός από το χωριό του, την πρωτεύουσα του καθενός μας, η απώλεια του παιδικού παραδείσου, η στέρηση της αγαπημένης γιαγιάς Βενετιάς και του παππού, αποτελούν την κινούσα αιτία της αφήγησης.

Στην περιπλάνηση του στις Παιδοπόλεις, στον Άγιο Παύλο στο Καστρί, στο Ιωσηφόγλειο της Νέας Σμύρνης, στην Καλή Παναγιά της Βέροιας και στον Άγιο Δημήτριο της Θεσσαλονίκης μαθητεύει στην σπαρτιατική αγωγή, σ' ένα αυστηρό πρόγραμμα απαγορεύσεων και κανόνων.

Η επαναληπτική αφήγηση των επισκέψεων της Μεγάλης Μητέρας, της βασίλισσας Φρειδερίκης, τόσο στο Καστρί όσο και στην Καλή Παναγιά δεν είναι καθόλου τυχαία για την οικονομία της αφήγησης. Οι επισκέψεις καταλήγουν πάντα να διαψεύδουν τις προσδοκίες που έχουν καλλιεργήσει τα ορφανά, απομυθοποιούν τη σπουδαιότητα της συγκεκριμένης μητρικής αγκάλης και μεγεθύνουν το τραύμα της προσωπικής απώλειας. «Το μεγάλο παράπονο του Παιδιού είναι πως δεν τους μίλησε ποτέ. Αφού είναι Γερμανίδα ρε, δεν ξέρει ελληνικά, λέγαν τα παιδιά μεταξύ τους». Και οι επισκέψεις της γιαγιάς Βενετιάς, κατά τη διάρκεια των 6 χρόνων αφήνουν ανάμικτα συναισθήματα στο Παιδί. Θυμό και λύπη μαζί για την απώλεια του παιδικού ονείρου, συναισθηματική απόσταση και συνειδητοποίηση των μεγάλων αλλαγών που έχει επιφέρει μέσα του η ζωή στις παιδοπόλεις. Ο αναγνώστης παρακολουθεί πως το μικρό Παιδί ξεπόνεσε και το μόνο που τον ενδιέφερε ήταν να βρει ένα μέρος για να κλάψει. Η μάνα –γιαγιά, δικαιωματικά ταγμένη στη γενιά των ατέλειωτων βασανισμένων αναλαβήτων ρομιών γυναικών του Παπαδιαμάντη και του Χατζή, παρακολουθεί τις αλλαγές και προσπαθεί να καταλάβει με το μητρικό ένστικτο πως αισθάνεται τ' αγρόνι της και τι τον απασχολεί.

Οι μνήμες από την Καλή Παναγιά περιγράφουν τις φιλίες που άνηθαν, τον Νίκο Κουλούρη, τον Γιώργο Δουλγερίδη και άλλους, την αγάπη για το σχολείο και το διάβασμα, τους αγαπημένους δασκάλους, Μαρία Καζαμπάκα, Σπύρο Παντρεμένο και Δημήτρη Θεοδωρίδη καθώς και όλες τις γυναίκες και τους άντρες που είχαν κάποιο ρόλο στις εργασίες των παιδοπολέων. Η ακρίβεια στις περιγραφές διασώζει την αρχιτεκτονική της πόλης των παιδιών, την καρδιά της, την εκκλησία της Παναγίας Δοβρά, τις ομορφιές του φυσικού τοπίου των πλαγιών του Βερμίου.

Ο Θολός Βυθός του Γιάννη Ατζακά δίνει έμμεσες απαντήσεις και στο ερώτημα κατά πόσο έληξε ο ελληνικός εμφύλιος τόσο στην κοινωνία, αλλά και κατά πόσο ανα-

παραστάθηκε όσο του αξίζει στην πεζογραφία. Το γεγονός πως ένα πεζογράφημα για τις έμμεσες συνέπειες του ελληνικού εμφυλίου είχε εκδοτική επιτυχία φανερώνει πως ο εμφύλιος πόλεμος εξακολουθεί να προκαλεί ισχυρό ενδιαφέρον, όχι μόνο στην κοινότητα των ιστορικών, αλλά και σε ευρύτερες ομάδες αναγνωστών. Τις συνέπειες του εμφυλίου φωτίζει, όχι μόνο η αφιέρωση του συγγραφέα «στα παιδιά του εμφυλίου, μικρό καρπό από τα στάχια που θέρισε το δίκιο δρεπάνι», αλλά και το γεγονός πως η μαρτυρία του εστιάζει στην εσωτερική σύγκρουση που επιβάλλει ο ιδεολογικός σφραγιστικός λόγος των παιδοπολέων.

Οι μελετητές συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό πως κανένα πεζογραφικό έργο δεν κατόρθωσε να αποδώσει την αλληλοσφαγή και την τραγικότητα του ελληνικού εμφυλίου πολέμου. Ακριβώς επειδή η μεγάλη ένταση των συναισθημάτων και των χασμάτων που γέννησε η σύγκρουση, δεν ήταν δυνατό να αναπαρασταθεί σε μια μεγάλη σύνθεση. Αντίθετα, πιστεύω, πως οι χαμηλόφωνες μαρτυρίες, που δεν διεκδικούν την κατοχή της μοναδικής αλήθειας, διαθέτουν τη δύναμη να αποδώσουν τη δομή της αίσθησης της μετεμφυλιακής εποχής, των αποκλεισμών και των φοβικών συνδρόμων της πολιτείας.

Ο Θολός βυθός ανήκει, κατά την κρίση μου, σ' αυτήν την κατηγορία. Χωρίς να είναι στις άμεσες προθέσεις του, ο συγγραφέας καταφέρνει να διαγράψει τα όρια του εσωτερικού ψυχολογικού διχασμού, τα όρια του κοινωνικού διχασμού και τις ευρύτερες συνέπειες της ριζικότερης ασυνέχειας της σύγχρονης νεοελληνικής ιστορίας μας, του εμφυλίου πολέμου. Η αποδραματοποιημένη μαρτυρία για τη ζωή στις παιδοπόλεις, μέσα από την προοπτική του βλέμματος ενός Μικρού παιδιού και τον σχολιασμό του βλέμματος από την δεύτερη αφηγηματική φωνή του ενήλικα αφηγητή, οι διαλογικές ψυχοαφηγήσεις, συνθέτουν μια μαρτυρία που πληροφορεί, προβληματίζει και συγκινεί τον αναγνώστη.

Ο «Θολός Βυθός» ενσωματώνοντας στην αφήγηση τη δομή της μαθητείας και της αναμέτρησης, αποδεικνύει πως η πληγή-πηγή του Λόγου του έδωσε τη δυνατότητα να κερδίσει το παιχνίδι ακόμη και όταν το κοφτερό δρεπάνι θέρισε την όμορφη κοιλάδα με το άνοιγμα στη θάλασσα, τον παιδικό, γενέθλιο παράδεισο, την πιο κρίσιμη ώρα, στο πέραςμα από το Παιδί στον έφηβο.

Ομιλία συγγραφέα του «Θολού Βυθού» Γιάννη Ατζακά

Ο συγγραφέας Γιάννης Ατζακάς, ευχαρίστησε την Ε.Μ.Ι.Π.Η. για την πρόσκληση, χαιρέτισε τα «παιδιά» που γνώρισε κατά την περίοδο της παραμονής του στις Παιδοπόλεις της Φρειδερίκης, ενώ στη συνέχεια μίλησε για το βιβλίο και τις εμπειρίες που καταγράφονται μέσα σε αυτό. Όπως τόνισε ο κ. Ατζακάς, οι 100 από τις 280 σελίδες αναφέρονται στην περίοδο που παρέμεινε στην «Καλή Παναγιά», χρόνια που ήταν «τα πιο ευτυχισμένα» κατά την οκταετή του διαμονή στα ιδρύματα αυτά.

Όπως παρατήρησε επίσης, το βιβλίο το έγραψε αποβλέποντας να παραδώσει στο αναγνωστικό κοινό ένα λογοτεχνικό έργο και όχι μία ιστορική καταγραφή. Στη συνέχεια, ακολούθησε ενδιαφέρον διάλογος με το κοινό.

Αξίζει σημειωθεί ότι ο Γιάννης Ατζακάς, μόλις τρία χρόνια πριν, εξέδωσε το πρώτο του βιβλίο με τίτλο «Διπλωμένα φτερά», συνέχεια του οποίου είναι ο «Θολός Βυθός».

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Επιμέλεια σελίδας: Αναστασία Ταναμπάση

Πάυλος Πυρινός

ΒΕΡΟΙΩΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Το νέο βιβλίο του Παύλου Πυρινού κυκλοφόρησε πρόσφατα. Όπως σημειώνεται και στον τίτλο του, περιλαμβάνει Εκκλησιαστικά, Ιστορικά, Εκπαιδευτικά, Προσωπογραφικά κ.α. σημειώματα, τα οποία κατά καιρούς ο κ. Πυρινός δημοσίευσε στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο.

Το νέο βιβλίο του κ. Πυρινού χωρίζεται σε έξι ενότητες, κάθε μια από τις οποίες περιλαμβάνει και ξεχωριστό υλικό. Στις πέντε πρώτες ενότητες ο αναγνώστης μπορεί να ενημερωθεί για θέματα ιστορικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά, προσωπογραφικά κ.α. τα οποία αφορούν την τοπική ιστορία της Βέροιας και της Ημαθίας γενικότερα. Παρουσιάζεται η δράση και η προσφορά Βεροιωτών και Ημαθιωτών, Ιερέων, δασκάλων, συγγραφέων, αγωνιστών, ευεργετών καθώς επίσης και η παρουσία και συμμετοχή της τοπικής εκκλησίας και των διαφόρων συλλογικών φορέων στις διάφορες εκφάνσεις της καθημερινής ζωής στην τοπική κοινωνία κατά την διάρκεια της Οθωμανοκρατίας και αργότερα. Στην έκτη ενότητα παρατίθενται βιβλιοπαρουσιάσεις, τις οποίες έκανε ο κ. Πυρινός καθώς και άλλα δημοσιεύματα σχετικά με πολιτιστικές δράσεις στην Ημαθία.

Όπως τονίζει ο Α. Κολτσίδας στον πρόλογο του βιβλίου, ο συγγραφέας για την παρουσίαση του έργου του ανατρέχει στις απαραίτητες πηγές και στην φωτογραφική αποτύπωση προσώπων, τόπων και συμβάντων. Απόδειξη αποτελεί το περιεχόμενο του βιβλίου στο οποίο παρουσιάζεται πρωτογενές υλικό επεξεργασμένο για πρώτη φορά από τον συγγραφέα.

Το νέο έργο του Παύλου Πυρινού μπορεί να χαρακτηριστεί ως «Λεύκωμα», κι' αυτό γιατί παρουσιάζει συνολικά την αρθρογραφία, των τελευταίων ετών, του Παύλου Πυρινού.

Και με το έργο του αυτό, ο Παύλος Πυρινός συμβάλει στην προώθηση της έρευνας και την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικών με την τοπική ιστορία της Βέροιας και της Ημαθίας.

Αλέξανδρος Α. Χατζηκώστας

Η ΗΜΑΘΙΑ ΣΤΟΝ ΕΜΦΥΛΙΟ 1946-1949

Το 2006 κυκλοφόρησε το βιβλίο του πολιτικού μηχανικού και δημοσιογράφου, Αλέξανδρου Α. Χατζηκώστα, "Η Ημαθία στον Εμφύλιο 1946-1949". Μετά την έκδοση των βιβλίων "Η εθνική αντίσταση στο νομό Ημαθίας" και "Η Ημαθία από τη Βάρκιζα στον Εμφύλιο", το 2003 και 2004 αντίστοιχα, με το τελευταίο του σύγγραμμα ολοκληρώνει μια τριλογία εστιασμένη στο νομό Ημαθίας και αναφερόμενη στην πολυτάραχη δεκαετία του 1940.

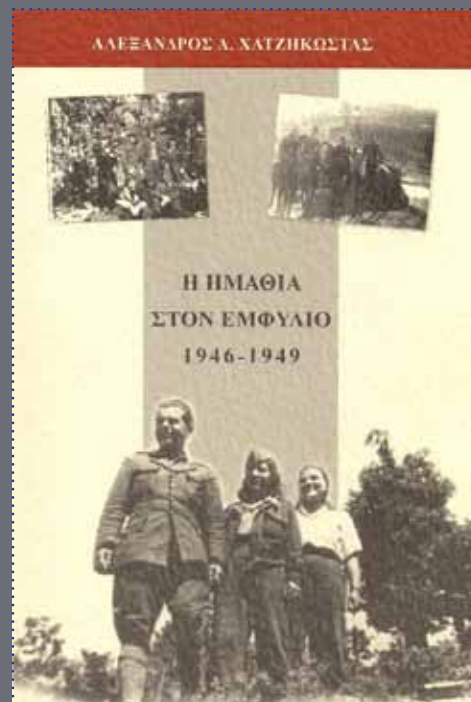
Όπως επισημαίνει ο ίδιος ο συγγραφέας στην εισαγωγή του, κατά τη διάρκεια των ερευνών του ανακάλυψε μια σειρά γεγονότων, που έλαβαν χώρα στην περιοχή μας, τα οποία είχαν αποσιωπηθεί. Προτείνει, μάλιστα, μια συλλογικότερη και κατ' επέκταση συστηματικότερη προσπάθεια καταγραφής και ερμηνευτικής προσέγγισης των υπάρχουσών ιστορικών πηγών.

Το βιβλίο απαρτίζεται από 5 κεφάλαια, ενώ εξαιρετικό είναι και το παράρτημα που παραθέτει ο συγγραφέας. Ειδικότερα, στο Α' κεφάλαιο ασχολείται καταρχήν με το νομικό πλαίσιο, που ίσχυε την περίοδο του Εμφυλίου και νομιμοποίησε τις διώξεις εις βάρος των αγωνιστών του ΕΑΜ. Δίνει πληροφορίες για στελέχη του ΕΑΜ Ημαθίας, για τα έκτακτα στρατοδικεία και τις εκτελέσεις, ενώ παραθέτει στοιχεία φυλακισμένων ή εκτοπισμένων μετά από σχετική έρευνα του Γιάννη Γαλλίκα. Παραβάλλει, επίσης, αποσπάσματα από δημοσιεύματα της εποχής και ΦΕΚ, που αναφέρονται τόσο στο βασικό προσόν των «νομίμων» πολιτικών πεποιθήσεων των δημοσίων υπαλλήλων όσο και στους επικηρυγμένους αγωνιστές της εθνικής αντίστασης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι περιπτώσεις των δοσιλόγων και των παρακρατικών της περιόδου, εκ των οποίων η πλειοψηφία των δοσιλόγων απαλλάχθηκε των κατηγοριών λόγω παραγραφής ή έλλειψης μαρτύρων. Το Α' κεφάλαιο κλείνει με την περίπτωση των δηλώσεων μετανοίας.

Το Β' κεφάλαιο προβάλλει την κατάσταση στο συνδικαλιστικό κίνημα, στοιχεία για το εργατικό κίνημα καθώς και το συνδικαλιστικό κίνημα των επαγγελματιοβιοτεχνών και των αγροτών. Αντίστοιχα, το Γ' κεφάλαιο μελετά μία από τις σημαντικότερες συνέπειες της συγκεκριμένης περιόδου, που σχετίζεται με την τεράστια ροή των προσφύγων στα αστικά κέντρα, ώστε να εκκενωθούν οι περιοχές δράσης του ΔΣΕ και οι δυνάμεις τους να δυσκολεύονται να βρουν εφεδρείες και τρόφιμα. Το Δ' κεφάλαιο αναφέρεται στις ένοπλες συγκρούσεις, μας πληροφορεί περαιτέρω για τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές καθώς και τους νεκρούς του εμφυλίου με βάση στοιχεία της έρευνας των Γαλλίκα Γιάννη και Γκανίδη Χρήστου. Τέλος, στο Ε' κεφάλαιο παρατίθεται χρονολόγιο των γεγονότων του εμφυλίου, πολιτικών και στρατιωτικών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το παράρτημα 1 με τα στοιχεία για τη μάχη της Νάουσας, που ήταν και από τα σημαντικότερα γεγονότα του εμφυλίου και είχε ως πολιτικό επίτροπο της 10ης Μεραρχίας του Δ.Σ.Ε. το Νίκο Μπελογιάννη. Στο συγκεκριμένο παράρτημα δημοσιεύονται τόσο οι εκτιμήσεις του Κ.Κ.Ε. για τη μάχη όσο και του Γενικού Επιτελείου Στρατού. Στο παράρτημα 2 δίνονται στοιχεία για τα κομματικά σώματα του Κ.Κ.Ε., ενώ στο παράρτημα 3 δημοσιεύεται το Υπόμνημα του Δ.Σ.Ε. προς τον Ο.Η.Ε..

Στο τέλος του βιβλίου του ο Αλέξανδρος Α. Χατζηκώστας παραθέτει πλούσιο φωτογραφικό υλικό και ντοκουμέντα της περιόδου 1941-1949.

ΦΟΡΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Επιμέλεια σελίδας: Ιωάννα Ζιώγα

Έκθεση Ζωγραφικής της Χρύσας Κωστοπούλου
με παραδοσιακές φορεσιές της Ημαθίας

Μια εντυπωσιακή έκθεση ζωγραφικής έλαβε χώρα στο ισόγειο του Δημαρχείου Βεροίας από 26 Απριλίου, οπότε και την επισκέφτηκε ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κάρολος Παπούλιας, έως και τις 10 Μαΐου. Η έκθεση περιλάμβανε πίνακες ζωγραφικής της Χρύσας Κωστοπούλου, στους οποίους απεικονίζονταν πρόσωπα ντυμένα με παραδοσιακές φορεσιές από όλη την Ημαθία.

Η έκθεση ζωγραφικής, περιλάμβανε ένα μεγάλο αριθμό πινάκων, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας αφορούσε παραδοσιακές φορεσιές - ανδρικές και γυναικείες - της Βέροιας και της Νάουσας, από κάθε στιγμή του κοινωνικού βίου (εργασία, οικοκυρική, κοινωνικά γεγονότα, κ.α.). Συγκεκριμένα οι πίνακες απεικόνιζαν Βεροιώτισσα με Νυφιάτικη φορεσιά από το 1880 και το 1910, επίσημη φορεσιά με σαλταμάρκα (ζακέτι), επίσημη φορεσιά Βεροιώτισσας Βλάχας, φορεσιά ηλικιωμένης, φορεσιά ανύπαντρης Βεροιώτισσας, φορεσιά Βεροιώτισσας με κοντογούνι, φορεσιά Βεροιώτισσας με μακρολέμπαντο (επανωφόρι), με τσουμπέ (παλτό), καθώς και φορεσιά Βεροιώτισσας την ώρα της δουλειάς. Από την έκθεση δεν έλειψαν και οι ανδρικές Βεροιώτικες φορεσιές, όπως αυτές του Βεροιώτη επί Τουρκοκρατίας, και του Βεροιώτη μετά την απελευθέρωση του 1912. Όσον αφορά στην περιο-

χή της Νάουσας η κα Χρύσα Κωστοπούλου απεικόνισε τη Ναουσαία γυναίκα με την επίσημη φορεσιά της με το παλαιότερο κεφαλόδεμα, της Ναουσαίας με σκουρτέλα (παλτό), με σαλταμάρκα (ζακέτι), και με μακρολέμπαντο (επανωφόρι).

Από την έκθεση δεν έλειψαν και πίνακες, που απεικόνιζαν πρόσωπα, με τις παραδοσιακές τους στολές από την υπόλοιπη Ημαθία, όπως τα χωριά του Βερμίου αλλά και των Πιερών, καθώς και της περιοχής του Ρουμλουκιού. Συγκεκριμένα στην έκθεση περιλαμβάνονταν πίνακες, που απεικόνιζαν πρόσωπα με την επίσημη φορεσιά, την παλαιότερη, από το Αρκοχώρι Ημαθίας, την επίσημη φορεσιά του Αγίου Γεωργίου (Π. Ζερβοχώρι, Επισκοπή,

να απεικονίσει . την επίσημη φορεσιά των Παλατισίων Ημαθίας, την επίσημη φορεσιά της αρραβωνιασμένης νέας από τη Συκιά Ημαθίας, και την επίσημη φορεσιά αρραβωνιασμένης νέας ,την παλαιότερη, από τη Σφηκιά Ημαθίας.

Τέλος η περιοχή του Ρουμλουκιού αντιπροσωπεύονταν από τους πίνακες της έκθεσης, που εικόνιζαν την επίσημη φορεσιά ανύπαντρης από την Αλεξάνδρεια Ημαθίας, που ξεχώριζε από το κεφαλόδεμα, την Νυφιάτικη φορεσιά, και συγκεκριμένα για τη δεύτερη μέρα του γάμου, από τη Μελίκη Ημαθίας, την επίσημη φορεσιά Φαρασιώτισσας, από το Πλατύ Ημαθίας, και την επίσημη φορεσιά Ανατολικής Ρωμυλίας, από τα Τρίκαλα Ημαθίας.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η έκθεση πλαισιωνόταν και από φωτογραφίες της παλιάς πόλης της Βέροιας. Όλα τα παραπάνω έργα της, η ζωγράφος Χρύσα Κωστοπούλου τα δώρισε στην ΔΕΤΟΠΟΚΑ, σημερινή ΔΕΠΑ του Δήμου Βέροιας και θα αποτελέσουν μόνιμη έκθεση του Λαογραφικού Μουσείου της Βέροιας.

Η Εταιρία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας συγχαίρει την κυρία Χρύσα Κωστοπούλου για την κίνησή της αυτή, αλλά και γενικότερα για το έργο της, καθώς αποτελεί πηγή έμπνευσης για τους νεότερους και συντελεί στη διάσωση της πολιτιστικής μας παράδοσης.

Επίσημη Φορεσιά
Φυτειάς ΗμαθίαςΦορεσιά Βεροιώτη
μετά το 1912Φορεσιά Βεροιώτη
επί ΤουρκοκρατίαςΒεροιώτισσα με
τσουμπέ (παλτό)Επίσημη Φορεσιά
Αγ. ΓεωργίουΝυφιάτικη
Φορεσιά του κάμπουΝυφιάτικη
Φορεσιά Βέροια 1910Επίσημη Φορεσιά
Τρίκαλα ΗμαθίαςΕπίσημη Φορεσιά
ΝάουσαίαςΕπίσημη Φορεσιά
Αρκοχώρι

Τα πεπραγμένα...

Συμμετοχή στην παρουσίαση του τόμου "Προσωπογραφικά & Ιστορικά"

Ο κ. Μιχαήλ Τρίτος

Η παροδοσιακή χορωδία της Μητροπόλεως

Ο κ. Θωμάς Γαβριηλίδης

Ο τόμος "Προσωπογραφικά και Ιστορικά" που περιλαμβάνει πρακτικά επιστημονικών συνεδρίων και ημερίδων, που διοργάνωσε κατά καιρούς η Ιερά Μητρόπολη Βεροίας και Ναούσης παρουσιάστηκε στα πλαίσια των ΙΕ' Παυλείων την Τρίτη 9 Ιουνίου 2009 στο «Παύλειο Πολιτισμικό Κέντρο Βεροίας». Τον τόμο παρουσίασε ο καθ. Θεολογίας του Α.Π.Θ. κ. Μιχαήλ Τρίτος. Επίσης στην ίδια εκδήλωση ο φιλόλογος και μέλος της Ε.Μ.Ι.Π.Η. κ. Θωμάς Γαβριηλίδης μίλησε σχετικά με την ιστορία και τις χρήσεις του πρώην Μουσουλμανικού Τεμένους – Μενδρεσέ, Παύλειου Πολιτισμικού Κέντρου σήμερα. Κατά τη διάρκεια των ομιλιών, η Ε.Μ.Ι.Π.Η προέβαλλε σχετικές με τις ομιλίες παρουσιάσεις διαφανειών.

Στην εκδήλωση συμμετείχε και η Μικτή χορωδία της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας & Ναούσης, η οποία απέδωσε δημοτικά τραγούδια, υπό την διεύθυνση του κ. Δημήτρη Κεχαγιά.

Συμμετοχή του μέλους της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Νικολέτας Τζήκα σε έκθεση κοσμήματος

Τα εγκαίνια της έκθεσης κοσμήματος, τμήματος της ΚΕΠΑ, έκανε η Δήμαρχος Βεροίας κ. Χαρούλα Ουσουλτζόγλου την Κυριακή 17 Μαΐου 2009. Η έκθεση αποτελούνταν από χειροποίητα κοσμήματα εμπνευσμένα από αγαπημένα βιβλία των δημιουργών, τα οποία έγιναν με την καθοδήγηση της δασκάλας τους Γκανίδου Τάσσας. Την ευθύνη της διοργάνωσης είχε το Τμήμα Κοσμήματος της Κ.Ε.Π.Α. και το Πολιτιστικό Ι.Ε.Κ. Δήμου Θεσσαλονίκης.

Στην έκθεση συμμετείχε και το μέλος της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Τζήκα Νικολέτα, με κοσμήματα εμπνευσμένα από το βιβλίο «Ο Τσάρλυ και ο μεγάλος γυάλινος ανελκυστήρας». Στα εγκαίνια της έκθεσης παραβρέθηκε αντιπροσωπεία της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΕΙΣ

Τα «Μαγικά Κουτιά» της Δ. Κ. Βιβλιοθήκης Βεροίας εγκαινιάσε ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κάρολος Παπούλιας, στις 26 Απριλίου 2009, κατά την επίσκεψή του στη Νάουσα και τη Βεροία.

Η Ε.Μ.Ι.Π.Η. εκπροσωπήθηκε από τον πρόεδρό της και άλλα μέλη της.

Τα δύο νέα έργα του κ. Μανόλη Βαλσαμίδα με τίτλο "Ψηφίδες 2" και "Ψηφίδες 3" παρουσιάστηκαν στη Νάουσα, την Τετάρτη 22 Απριλίου 2009.

Στην εκδήλωση του κ. Βαλσαμίδα παραβρέθηκαν ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος και μέλη της Ε.Μ.Ι.Π.Η., ενώ ο συγγραφέας δώρησε αντίτυπα του έργου του στην Εταιρεία.

Το βιβλίου του δικηγόρου και συγγραφέα κ. Γιώργου Λιόλιου, «Σκιές της Πόλης, Αναπαράσταση του διωγμού των Εβραίων της Βεροίας», παρουσιάστηκε το Σάββατο 30 Μαΐου στην γραμμή 2 του Παλαιού σιδηροδρομικού σταθμού της Θεσσαλονίκης. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο συγκεκριμένος χώρος είναι χώρος μνήμης καθώς από εκείνη τη γραμμή έφυγαν οι τελευταίοι Εβραίοι για το Άουσβιτς.

Την Ε.Μ.Ι.Π.Η. εκπροσώπησε ο πρόεδρός της Αθ. Βουδούρης.

ΖΕΡΔΑΛΗΣ
ELECTRONIC CENTER

Κεραίες
Τηλέφωνα
Καλώδια
Λάμπες
Τηλεχειριστήρια
Συναγερμοί

IKUSI
Ηχος
Κεραίες
Ράδιο CD

Δορυφορικά συστήματα
Ηχος οπιού & αυτοκινήτου
Ηλεκτρονικά ανταλλακτικά

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ 30 ΒΕΡΟΙΑ
ΤΗΛ. 23310-22214

ΕΡΑΤΕΙΝΟΝ

Πατριάρχου Ιωακείμ 8 - 591 00 ΒΕΡΟΙΑ - Τηλ. 24310 72571